

HATVAN FELÉ - FÉLUTON
**(Varga Csaba 60. születésnapjára készült tanulmányok,
írások, emlékezések)**

szerkesztette: Lóska Anikó

2006. július 17.

Tartalomjegyzék

Felkérő levél.....	4
Szerzők.....	5
Babics Csaba: Druszámnak, fennállása 60. évfordulójára.....	6
Balipap Ferenc: Döcögős, göcögős – néhány klapancia	9
Beély Gábor: Születésnap forgácsok.....	14
Benda József: Párhuzamos mozaikok 20 év történetéből.....	16
Bese Ferenc: Varga Csaba 60 éves	18
Bródy Anikó: Levél	19
Csorba József: Varga Csaba és a Stratégiakutató Intézet egy korünnep kapcsán	20
Dienes István: A Metaember születése.....	24
Gróf Imre: Budapesttől Hatvanig	26
Jankovics István: Üzenet.....	28
Kamarás István OJD: Varga Csaba útitársaként.....	29
Koncz Gábor: Meta-Csaba négy dimenziója	31
Lóska Anikó: Csobánka - Nagykovácsi.....	34
Major Gyöngyi: Vers	37
Markos Imi: A világ legjobb e-posta barátja... ..	38
Migray Emőd: BALLADA CSABA KIRÁLYFIRÓL.....	40
Miski Zoltán: Csaba és a hatvanas.....	41
Dr. Németh Jenő: Levél	43
Radics János: Versek	44
Sárdi Péter és Sárdi Kati: A nyertes csapat.....	46
Szántó Borisz: A megismerő Intellektus küldetése	47
Szász Ilma: A HATVANÉVES CSABA KÖSZÖNTÉSE.....	52
Szegvári Péter: Egy „mihasznú ember” (sic!) 60. születésnapjára.....	54
Szoboszlai Zsolt: Húsz év a hatvanból	57
Varga Virág: Egérlyuk.....	62
Vargáné Csorba Éva: Egy fele-ség 60 éRve mellette és ellene.....	63
Zsolnai József: PEDAGÓGIA ÉS TEOLÓGIA	66
Utószó	71
Varga Csaba: Búcsú (eddigi) magamtól, s új teremtés előtt.....	72

Felkérő levél

(Előszó helyett)

Mindazoknak, akik kortársként ismerik, becsülik, kicsinylik, irigylik, sajnálják, istenítik az én kendermagos (régente fekete, mostanság fehér) szakállú volt vőlegényemet.

Mert bizony nem nagyon hihető, de Őkelme idén július 17.-én betölti földi megjelenésének 60. azaz hatvanadik évfordulóját.

Ha úgy vesszük, és én úgy is veszem a születésnaposnak ebből az alkalomból jár egy kis összefoglaló, egy kis virtuális szöveggyűjtemény, hogy tőlünk, általunk, miattunk visszatükrözve lássa, hogy szerintünk mire jutott, mire is maradt meg, mit nem végzett még el az Isten , a világ, a haza és a maga nagyobb dicsőségére.

Akit értem, már személyesen, vagy távbeszélőn a tudtára adtam nagy és TITKOS (persze csak július 15-ig) szándékomat a KÖNYV-ről, de mostan megy a binális varázslat eszközével is a szíves felkérés.

Tehát barátai, üzletfelei, és leendő ellenségei sorait (talán maximum három oldal elég lenne) várom a virtuális levelesládamba, hogy egy CD és a Varga Csaba honlap örökre megőrizhesse a hozzá való jelenlegi, múltbéli és várható viszonyunkat.

A műfaj kötetlen, mivel a KÖNYV is az lesz. Bár egyet azért kinyomtatunk, hogy a szerzők által aláíratassék az idei Csaba és Borbála napi Vígasságokon. Minden tisztelet a szerzőknek, de semmi tiszteletdíj. Aki viszont nem elégszik meg azzal a dicsőséggel, hogy gondolati az internetre felkerülnek, annak az összegyűlt írásokból (írás ez még???) szíveskedem 1-1 saját CD példányra valót a konyhapénzből kigazdálkodni.

A műveket legkésőbb július 8-án éjfélig szeretném megkapni, hogy szépen egymáshoz szerkeszthessük, és ígérem, hogy még a helyesírás ellenőrző programot sem engedjük rájuk. Úgy léssen, ahogy vagyom.

Barátsággal, köszönettel, és abban a reményben, zárom soraimat, hogy nagyot alkotunk megint, és titokban is tartjuk az műnek elkészültét, mert ugye egy írófélének mégis csak egy könyv a legkedvesebb ajándék!

Ave: **Éva**

És a nagy (költői túlzás! Szerk.) tanítvány **Lóska Anikó**

Szerzők

Babics Csaba
Balipap Ferenc
Balogh Gábor
Beély Gábor
Benda József
Bese Ferenc
Bródy Anikó
Csorba József
Dienes István
Füzi Gábor
Gróf Imre
Kamarás István
Kárpáti László (fotó)
Komlós Attila
Koncz Gábor
Jankovics István
Lóska Anikó
Major Gyöngyi
Markos Imi
Migray Emőd
Miski Zotán
Németh Jenő
Radics János
Sárdi Péter – Sárdi Kati
Szántó Borisz
Szász Ilma
Szegevári Péter
Szoboszlai Zsolt
Varga Virág /Udvaryné
Vargáné Csorba Éva
Venczel Zsolt
Zsolnai József

Babics Csaba: **Druszámnak, fennállása 60. évfordulójára**

Ugyan nem áhítra készülök, bár egy ilyen kerek számú kor hordozójára már mindenfajta érdem nélkül is áhítással kell tekinteni, mégis az IGÉ-t hoznám fel, amelyet az evangélikus Útmutatóban a Csaba-napi ünnepség napjához kötve olvashatunk, amelyet az ÚR a Zsoltárok könyvében a 75 fejezetben a szívünkre helyezett:

„²Magasztalunk, ó Isten, magasztalunk téged, mert közel van neved azokhoz, akik hirdetik csodáidat. ³Én állapítom meg azt az időt, amikor igazságot szolgáltatok. ⁴Ha meginog a föld és minden lakója, én megszilárdítom oszlopait!”

Azt hiszem, találó ez az IGE. Az Időt ugyanis valóban a Mindenható méri ránk! Megvallom, nem pontosan tudom, mennyi ideje is ismerem az ünnepeltet, az biztos, hogy az evangélikus informatikai stratégia kidolgozásába vágunk az ő útmutatásával bele (ami sajnos továbbra is torzó), körülbelül 5 vagy 6 éve. Az első találkozó azonban rögtön elementárisra sikerült! Mert azon az alkalmon Csaba a jövőt vázolta a maga tudományos alaposságával és átfogó elemzésével. Emlékszem, nagyon lelkesen jöttem el, mert egy új perspektívát mutatott meg akkor! Akkor tanultam meg, hogy az embernek valóban néha álmodnia kell, távlatokat kitűzni, és sokszor az ÚR valóban segít a megvalósításban.

Nem véletlenül írtam le így a mondatot, ugyanis Csaba világszemléletében ott van Ő is, az ember mellett az Isten. Ott van a klasszikus, de a régmúlt, az archaikus is. Az első találkozás után sokszor értekeztünk, sajnos én úgy érzem, nem elégszer. Arról is beszélgettünk később, hogy mindketten azt valljuk: nincsenek véletlenek, a találkozás is a Gondviselőnek köszönhető. Voltunk tanítványaimmal szombathelyi Mesteriskolán, amelyet szervezett iránymutatásával a Stratégiakutató. Ez nem csupán azért volt fontos, mert egy homogén képet próbált a világról, amelyet a tudomány ugyanúgy meghatároz, mint a filozófia vagy a szellemvilág. Azért is, mert a stratégiakutató munkatársak családdal voltak együtt lenni. Nem hagyták egy hétre otthon a gyerekeket és feleséget, férjet, hanem ők is lejöttek, részt vettek az órákon.

És élmény volt elmenni könyvekért, ugyanis Csaba az evangélikus iskolák informatika versenyéhez a Stratégiakutató által megjelentetett könyveket adott ajándékba a nyereményekhez. Mert a könyvek átadásához járult egy óra beszélgetés vele, amit nem csupán én, de a velem jövő tanítványok is nagyon élveztek.

És itt jön egy nem oly régi találkozásunk is. Tavaly egy hétvégén élvezhettük a honlapszerkesztő munkacsoport tagjaival – tanítványaimmal - a Varga család vendégszeretetét, és kaptunk személyre szabott oktatást. Ez azért is volt nagyszerű, mert mindannyian azt tapasztalhattuk, amit eddig is vallottam, nemcsak mint egyházi iskolából jött tanár, azaz a mundér becsületét védve, hanem személyes meggyőződésből, ma már tapasztalatból, hogy tudomány és hit tökéletes összhangban vannak egymással. Az a szombat felejthetetlen lesz szerintem mindannyiunknak, hiszen amit délelőtt a fizikus mondott, azt hallottuk este a bíborostól a pápa halálának bejelentésekor. Mármint hogy éppen Jézussal találkozik a pápa. És ugyanerről volt szó délelőtt is: hogy halálunk után Istennel találkozunk.

De persze találkozni előbb is lehet az ÚRral: és itt kanyarodom vissza a kezdő IGÉ-hez: ha valaki az Ő csodáit hirdeti, márpedig Csaba ezt teszi, azokhoz közel van Ő mindig. Mert azt gondolom, hogy Csaba valóban egy oszlop, amellyel megszilárdítja

ezt a megingott Földet. Mert a legfontosabb küldetés valóban a tanítás, nem csupán a fiatalság, a diákság, de minden korosztály tanítása, a célok kitűzése, az útmutatás. És ebben is van a csoda, mert a tanár a tanítással maga is tanul, avval hogy ad, egyszerre kap is, azaz gyakorolja a krisztusi szeretetet, amely az őskeresztényeknél még általános volt: amit kaptak az Úrtól, azt rögtön továbbadták. Ezért is írtam le mellé ezt a verset, mely tavaly május végét idézi, amelyhez az első konkrét Isten-élményemet fűzöm és az ideai érettségi alatt íratott meg.

A mi önzőségünkkel (hisz az, hogy valakit e földi pályán tartunk a mi önzőségünk is) remélem, Csaba, hogy még nagyon hosszú ideig fogod küldetésed, a fény árasztását a világunkra (és persze így ránk is☺) végezni! Ehhez áldjon meg a Mindenható ezután is, ahogyan az elmúlt hat dekádban is megtette, kísérje utad továbbra is! És a többi aztán majd jön!

Apokrif ima

Petinek, aki sokat segített a szűk ösvény fellelésében

Azon a lázas hajnalon,
midőn először láttam meg arcod,
Uram, a bűn terhe nyomta mellkasom.
Hívtalak szüntelen Téged, s ziháló

tüdőm zaja zavarta meg az éji csendet.
Parancsod ismét megszegtem,
s intéseid elfeledtem.
Pedig már egy éve érzem jelenlétedet,

mikor meghallottam azt az éneket,
melyben Te is benne voltál:
„Ne mondd, hogy nem erős Vár
az Isten” –hangzott este, és minden fényes lett.

Minő csodája ez szeretetednek,
drága Mester! A bűnösnek
ím mentséget hozol, s esendő
elesett énemet fölemeled a földről.

Köszönöm Néked, Jézus a testvéreket,
Hogy vándorutamra küldted őket!
Arcukban megláthattam vonásaid,
megfogva egymás kezét régi útjaink

elhagyhattuk, meglelve a szűk ösvényt.
Ne hagyj URam, hogy tékozló fiúként
bolyongjunk a messzeségben!
Add, hogy tovább segítsük egymást keresésedben!

Itt virrasztok, mióta szent arcod rám fénylett,
s imára kulcsolom kezeimet.
Ha nem látlak is, érzem közelségedet!
Vigyázd hát drága testvéreimet,

s velük engem, jöttöd előtt nehogy
fáklyánk lángja ellobbanjon!
Hogy ama csodás hajnalon
kezünkkel érinthessük drága arcod!

2006. június 21-23.

Balipap Ferenc: **Döcögős, göcögős – néhány klapancia**

(A szép csöndes és termékeny 60 utáni évek jókívánságaival Varga Csabának,
barátsággal)

haha haha haha

ha-

tvan éves

a Varga Csaba

*

mi a nyavalya

hogyan lehet a'

hinné emberfia

60-ba ért jutott

pedig nem is futott

Varga Csaba

*

ki amúgy

(úgy alakult)

olvasótábor-

nok vala

valaha

vele volt Kamara

(ki más – a Kamarás)

Pista is

ki szintén tábornok

– ó de megható

a két olvasó –

tiszta tiszt

pedig

a viszonyok zordok

voltak a megváltott

rendszerig

még el se láttunk
írogattunk paroláztunk
száz únt
szónok helyett
kiáltunk új ige megett
– ott táborult egybe
egy csomó gyerek
csak szánk járt
kezünk s a lábunk
hol volt még oda néppárt
asztal is kerek
... gyerekek ...?!!!
VCS még olvasótábornok lehetett
és mi körüle a sereg
mely amúgy átfogott
sok elnyelt siómarost
és kakasdomb-szerűn mellvert
azontúl-világot
fülünk farkunk szétállt
iszogattunk és paroláztunk
észre se vettük politizáltunk
megtettük – amit nem is lehetett

*

így értünk el a mába
(kalamajkált slamasztikába?
reformvár honába?)
hiába
az ember időhiánya
egyszer csak elfogy
jut minden már neki
akár 60 is beérheti
amiben kedvét leli
kiül a kertbe nézi

ahogy a múltból minden
újra elindul innen
még egyszer összejönnek
örülni egy kis örömmel
barátok társak olvasók
a megpolgárosult világ
bókolni eljön – vivát
igen így akarhatta ezt maga
Varga Csaba világon átlát(hatol)ó
néhai jó fi
leend apó

termett könyveket
intézetet
tüsténkedett és intézkedett
töprengett és gyalult
mint az ács
nem kímélte törte inkább magát
gyarapított gyúrt és tanult
60 éves – e mív a múlt

*

haha haha haha
ha-
tvan éves leve a varga
csaba

nosza
Isten éltesse még soká
hagyja megöregedni is
ne csak az időt adja meg reá
neki!

* * *

(Dombóvár, 2006. június 29.)

Balogh Gábor: Levél

Kedves Tudástárogató Barátom!

Bár a levélírás nem kenyerem, de a 60. életév olyan időpont, amely az ősök szerint megemlékezést érdemel. Ezen ősi szokást ajánlotta figyelmünkbe a Nejed.

A 60. életév a múltban a bölcsek tanácsának tagjává emelt volna. Ma viszont egy kor, egy állapot, amiért még nyugdíjat sem kapsz (hacsak nem selejtezték le). A demográfus szerint, aki elérte a 60. életévet, annak jó esélye van, hogy még 25-26 évet éljen (ha férfi az illető, akkor csak 20-at). Fény az éjszakában, hogy az aktuárius (biztosításmatematikus) az ember várható élettartamát 100 évben számolja, a humángenetikus szerint pedig génállományunk – jelenlegi formájában – 120 évre van kódolva. Kinek higgyen az ember?! A demográfusnak? az aktuáriusnak? a humángenetikusnak? Helyesebb, ha egyiknek sem. Amit állítanak, illetve valószínűsítenek, hiedelem és vélekedés, amit folyton megcáfol a jövő.

Ne hiedelemre vagy vélekedésre építs, hanem azt akard, ami nagyon is emberi és természetes. A maradandót. A maradandóval az ember iskolát teremt. (Sajnos, a háború utáni hazai tudomány művelői inkább istállókat, barikádokat alkottak.)

60 év – nem érdem, hanem állapot. Tudományos körökben olyanoknak jár ez a megemlékezés, akik öregbítették a tudomány jó hírnevét. Ha a szűkebb terrénumodat, a szociológiát veszem, akkor bizton állíthatom, hogy az ősök nyomdokai a mai napig is szilárd útnak bizonyulnak. Akik az ősök nyomában járnak, nemcsak szellemüket őrzik meg, hanem saját maguknak is kanyarítanak belőle egy kis szeletet. S e szelet feljogosítja őket, hogy róluk is megemlékezzenek.

De a te eddigi munkásságod mintha megcsúfolná az ősök által kijelölt utat. Amióta ismerlek, tudatosan törekedtél erre. Lázongó szellemű voltál, igyekeztél tabukat dönteni. Még akkor is, amikor rájöttél, hogy a konzervativizmus mellett a helyed. A konzervatív szellem inspirálóan hatott rád. A konzervativizmusban azonban nem a múlt kötöttségét láttad, hanem a múlt jelenét, hogy arra építsd a jövőd. (A múlt jelene a két gyermek, akik Évával kötött házasságból születtek, illetve azok a könyvek és tanulmányok, amelyek szellemiséged lenyomataként kísérek és kísértenek.)

Tudomásom szerint szociológusnak indultál, a múltból éltél és a régi nagy nevek nyomdokait tapostad. De látványosan szakítottál szociológus voltaddal, miközben látenszen megőrizted azt. Voltál politikus is, aki azt hitte, hogy a jövőt építi, pedig – mint rájöhettél – a politikus valójában nem a népet, hanem a pénzes embereket és a gazdasági elitet szolgálja. Egy szolga azt hajtja végre, amit mondanak neki. Aki ettől eltér, „mezei képviselővé válik”, majd elsüllyed a történelem szemétdombján. (Csak nézd a mai magyar Parlament frakcióit és a kitagadottakat.)

Szerencsére egyik mellett sem horgonyoztál le. Szakítottál a múlttal. (Lehet, hogy ez egykor fáj, igazágtalannak tartottad a sorstól.) Ma már nem szociológusként vagy politikusként műveled a jövőt.

Sokat gondolkodtam, de nem találtam olyan szakmát vagy foglalkozást, amely híven fejezné ki munkásságodat. Jövőkutató? – már rég túlléptél rajta; szakértő,

szakember? – sohasem tekintetted magad annak; a kvantumugrások mestere? – meglehet (mert fizikailag nagyon sok kvantum tanyázhat benned). Ahogy észrevettem, igyekeztél mindenből egy picit felcsípni, összegyúrni és új formába önteni, majd előadni, pontosabban: tudástárogatni. Talán ez jellemez téged legjobban.

S még valami. A jelenben szerettél élni, miközben a jövőn törted a fejed. Ezt egyfajta hitvallásodnak is tekintettem. S erre büszke lehetsz. Olyan gondolatvilágban élsz, amit kevesen értenek. Én sem mindig. A következő 60 évet igazán annak szentelhetnéd, hogy ne csak jövővíziót vázolj, hanem értelmezd és elmagyarázd is gondolatvilágodat. (Úgy vélem, sokan okulhatnának belőle.)

Az ember nemcsak születéskor hordozza a marsallbotot. A jövő tudását az különbözteti meg a jelenétől, hogy sikerül olyan „sejtést” megfogalmazni, amit évtizedekig senki sem képes megoldani. Olyan szinten gondolkodsz, ahonnan csak egy „kvantumugrás” választ el a maradandótól. Egy „Varga-sejtés” hűen tükrözné gondolatvilágodat.

Nos, Tudástárogató Barátom. Előtted az ÉLET.

Fotó: Füzi Gábor

Piliscsaba, 2006.07.01.

A maradandó reményében

Balogh Gábor

Beély Gábor: Születésnap forgácsok

Tíz éve történt. Beleizzadtam, mire keresztülverekedtem magam a városon. S közben morfondíroztam: Nagykovácsi, Civilegyetem, Varga Csaba... igen. A főnök szolt, hogy kapott egy meghívót erre. Nem egészen érti, hogy mi ez, de a Csabát már hallotta vagy kétszer, „szenzációs fazon”, szóval, ha gondolod... Csak az a baj, hogy elég messze van, oda-vissza egy százas, az útiköltségedet majd kihajtom, ha érdekel, menj el az elsőre, aztán meglátod. Hát hogyan érdekelne. Ha 18 év után három gyerekkel bevállaltunk egy költözést Borsodból, akkor mit nekem egy kalandvágtyból felkeresett „Civilegyetem”?

Számomra fontosak a nevek. „Civilegyetem”. „Harmadik Évezred Alapítvány”. A Csaba is egy jó név. Az a jó név, amivel kapcsolatban nem jut az embernek eszébe egy ugyanolyan nevű ember, akit nem szeretett. Csaba vezér, Csaba királyfi... Jó név a Csaba.

„Azzal, hogy a rendszerváltáskor Magyarország a pénzalapú újkapitalizmust választotta, azzal a múltat választotta jövőnek”- csapott bele a közepébe Csaba már az elején. Hát valahogy így kezdődött az a három év.

Csak most veszem észre: Téged köszöntelek, s én meg csak magamról írok.

De tudod mért van ez? Mert az igazi köszöntés nem érdem-, tevékenység- és címsorolás. Az igazi köszöntést és elismerést az jelenti, ha valaki rád gondolva magáról kezd beszélni. Énjének azon részéről, amiben Te is benne vagy. Benne, mint inspiráló erő, mint jó barát, mint Tanító, mint Mester, mint szakember, mint vitapartner, mint gondolkodó, töprengő ember, mint tudós.

Egyszer utaztunk együtt valahová. Konferenciára, vagy valamilyen intelligens régióval kapcsolatos rendezvényre. Valaki hívott. S akkor Te 120-as tempónál 25 km megtétele alatt fejből, nyomdaképes, szakszerű stílusban lediktáltál ennek az illetőnek egy konkrét interregionális projekttel kapcsolatos összefoglalót. Mentségedre csak annyit tudok felhozni, hogy sohasem élsz vissza a zsenialitásoddal. Legfeljebb szomorkás mosollyal sóhajtasz egyet, és „lediktálsz”.

Szóval zavarba ejtő egy ember vagy Te, Varga Csaba. Mert nem csak igazi Mester vagy. Nem tett földhözragadttá az elmúlt hatvan év. A teljes ember izgat, a mai kor „új emberképe”. A meséid mindig úgy kezdődnek: „Volt egyszer egy világ, S e világon innen, s a transzcendensen túl élt ott egy új ember...”. Vonz a végtelen, izgat a megérthetetlen. Nem fogadod el azt, ami mesterkélten egyszerűvé teheti a világot. Te a mikro - és metavilágok között próbálsz az ember helyét megtalálni. S amit nem tudsz még Te sem szavakba önteni, azt lefested. De az is csak Rád vall. Nem a házad kertjét fested. Nem. Hanem a Napot. Azt az égi tüneményt, amit alaposan szemügyre sem szabad vennünk. Mert megvakít.

S Te mégis alaposan szemügyre veszed, anélkül, hogy megvakulnál. Te lemered festeni a Napot. Te megteheted. Hisz az is fényt ad. Meleget sugároz. Derűt

varázsol az arcokra. Megmutatja az árnyékokat. És lehet rá számítani. Még akkor is, amikor túl van a delelőjén.

No, ez köztetek a különbség. Mert Te még csak most érkeztél oda.
Szóval: nagyon boldog születésnapot, Varga Csaba

Szeretettel ölel:

Beély Gábor könyvtárostánár

Benda József: Párhuzamos mozaikok 20 év történetéből

1984 – 89

Mihály Ottó jóvoltából találkoztunk össze. Akkoriban szövődtek a szálak Éva és Csaba között... Mindketten válófélben. Úgy kezdődött, hogy Csaba egyszer egy mesével bealtatta az Évát egy táborban... azóta is tart a nagy altatás. Jó volt látni a boldog egymásra találásokat. Részt venni a mézes hónapok történetében

Csaba Virág lánya 15 éves lehetett, és édesanyjánál, Ármósnál lakott. Átköltözött később Csabáékhoz, de a mama nem adta oda a ruháját. Megbízást kaptam az ügy elsimítására. Felhívtam ezért a mamát telefonon: kutatóként a válófélben levő gyerekekkel foglalkozom, és az iskolából tudtam meg a számot: van-e kedve beszélgetni velem?

Találkoztunk, beszélgettünk és a végén elvittem magammal a Virág ruháit Csabáékhoz. Azt hiszem, ezért kedveltek meg. Évekig beszélgettünk az akcióról...

Sok-sok világmegváltó beszélgetést folytattunk éjszakákban és nappalokban. Én az iskolakutatásban dolgoztam, Csaba a szociológiában.

Eközben Csabáék fészket raktak: építkeztek Balatonszabadiban, később az Aradi utcában. Legalább 5 hétvégén robotoltam kenyéren és vízen... Csaba megígérte: ha én építek, ők is jönnek segíteni. Aztán egyszer tényleg eljöttek. Éva valóban dolgozott, Csabának az lett volna a feladata, hogy egy fregolit felszereljen... de szegény annyira fáradt volt, hogy egy jót aludt...

Rendszerváltás: sokat politizáltunk, beszélgettünk. Országos körutak, előadások, viták, érdekes emberek, konferenciák.

89-96

Iskolafejlesztéssel kezdtem foglalkoztam, iskolát alapítottam, Csaba – az intézet mellett - üzletelni kezdett.

Családot alapítottam. Az esküvőmet közösen tervezgettük: Csaba inspirációja alapján hetedhét országra szóló lakodalmat csaptunk. Azt mondta: olyat csináljak, amiről 10 évig lehet beszélni. És valóban, sokan ma is emlegetik.

Mit szerettem Csabában? Úgy tudott beszélni velem, hogy szárnyakat adott, új hiteket ébresztett, új perspektívát nyitott minden beszélgetés. Ezért dolgoztam nála, vele, mert megerősödve, feltöltődve jöttem el tőle mindig. Komolyan vett és számított rám, ami jól esik az embernek. Kicsit mentoromnak, szellemi utitársamnak tekintem azóta is. Előjár, példát ad, lelket önt, megtisztel. Néha furcsán exhibicionista, de ez egy jó koktélaban pikáns ízt ad.

Az Éva az örök fáradhatatlan társ és büszke nő. Hihetetlen energiákat tud mozgósítani és támogató, inspiráló, sokszor önfeláldozó asszony.

Megszülettek mindkét családban gyermekeink. Ma már ritkán, Csaba napokon találkozunk. Szétváltak útjaink. Nálunk megérkezett a harmadik gyermek is. Leterheltségünk lassan már túlzásnak tűnik, alig tudjuk tartani baráti kapcsolatainkat.

97-2004

Stratégiakutató – én vállalkozásba kezdtem. Napi 10 órás leterheltség. Ledarált a hajsza. Nagy fizikai távolság. Ritkán találkozunk. Bár szemmel tartjuk egymást, keressük a közös pontokat. Már nem csak az eszmék, a politika, a barátság, a megélhetés, az üzlet is számít.

Bese Ferenc: Varga Csaba 60 éves

(szerintem fiatalabb, de ha Ő bevállalja, akkor legyen így)

Csaba, ahogy magáról megfogalmazta, a kvantumugrások mestere.

Én azt mondom a metaelmélet szerinti egységesítés mestere is.

Csak amióta ismerem, azóta is többszörös átalakulási folyamatot éltünk és tapasztaltunk meg együtt. Mondhatom így, mert ahogy a honlapján is írtam nem csak barátomnak, hanem mesteremnek is tekintem - ezt nagy megtiszteltetésnek veszem – ezáltal sok mindent tapasztaltunk meg együtt és ugyan különböző, de sokszor azonos úton jártunk az elmúlt közel tíz év alatt mióta szorosán dolgozunk egymás mellett.

Úgy érzem ennek okán kaptam némi felhatalmazást arra, hogy egy sajtóságot szubjektív nézőpontból nézzem azt az időszakot, amit megadott nékem a jó Isten Varga Csaba munkatársaként.

Mikor megismerkedtünk az akkori korszak kihívásaként az információs társadalom elmélet hirdetője volt. Akkor is és azóta is általában kevesen értik meg Csabát, mert mire a szakmai, társadalmi közgondolkodás befogadta az általa hirdetett téziseket, jövőképeket, irányokat addigra már készen voltak a következő jóval messzebbre vivő elméletek. Így volt ez a tudástársadalom elmélettel, a tudattársadalom megfogalmazásával és így van ez a jelenlegi legfontosabb kutatási témájával a metaelmélettel és az ezt alátámasztó és továbbgondolt egységesítéssel.

Azt is tudom, hogy nincs kibékülve igazán a világgal, mert jóval több időt szeretne tölteni olvasással, kutatással, de hát az élet csak ilyen, még mindig nagy szükség van rá az intézetben, mint irányító, iránytmutató és mint „írástudó” emberre is.

Ezért (az Ő szempontjából) sajnos még teljesen nem tudott visszavonulni a világ elől, mint azt fennen hangoztatta Egyiptomban az egyik Kopt kolostorban, mikor megmutatták a szerzetesek celláit és meditációs helyiségeit. Itt éreznél jól magát egy ideig, míg el nem készíti élete fő művét, a modern korra szóló Bibliát.

Mindent elkövet, hogy átadhassa azt a tudást és tapasztalatot, amit kapott a könyvekből és természetesen a jó Istentől. Mert azt is tudni kell, hogy a sok tudás és a pozitív kisugárzás, ami Csabából árad az főleg a tapasztalások, megvilágosodások, megélések eredménye is. Sok belső vívódás és felismerés, félálomban eltöltött hajnalokon megkapott intuíciók által jutott el ide, hogy bátran vállalja, hogy Ő a kvantumugrások mestere, akit egy nagy cél hajt: egységesíteni a vallásokat és a tudományokat, mert ez az egész csak együtt egészben és egységben igaz.

Tehát úgy gondolom, van még alkotnivalója ebben a földi világban, az elkövetkező legalább 60 évben.

Ezért úgy köszöntöm Varga Csabát, hogy Isten éltesse Őt az újabb kvantum időszakban is.

Bródy Anikó: Levél

Drága Csaba!

Én csak nem régen ismerlek és még olyan sok mindenben nem értek benned.

Pl.:

1. Te mindig csak hallgatsz, ha baj van. Tudod, hogy nem számít, hogy a lényeg az életben van, hogy azt a kis időt, amit itt eltöltünk, azt értékesen és szeretettel éljük.
2. Neked csak titokban fáj, ha bántanak és hamar elfelejted mert NEM SZÁMÍT.
3. Mindig csak emeled, aki veled van, de meddig bírja a hátad...

Honnan van ez a sok erő? Miért tudsz mindig hinni?

II.

Miattad kaptam újra Apá(ka)t! Először is vagy te mint LEGELSŐ pót-apám, aztán itt van az LO, a Feri, meg az Imi, meg a Gyuri. Isten most megpróbál kárpótolni, azt hiszem, talán nem is érdelek ennyi jót, és remélem, hogy minél több szeretetet tudok vissza adni annak, akinek erre éppen szüksége van! Ja, és persze nem feledem megköszönni a mindig szigorú de igazságos Évát, az én drága második-gondoskodó-NŐVÉREMET, aki segít eszembe juttatni, hogy viszonzzak is néha (☺)
Tulajdonképpen iszonyatosan irigykedem a lányaidra!!!! ☺

Én mindig csak kételkedek, főleg a szeretetben... azt hiszem, hogy csak tőlem akarnak elvenni valamit, pedig dehogya! Ekkora kvantumugrást (☺) ilyen rövid idő alatt csak nektek köszönhetően tehettem meg!

III.

Kezdem elhinni, hogy az vagyok/lehetek, akinek te hiszel és ezt köszönöm! Sajnos sosem tudok minden lehetőséget teljesen kihasználni: megtanulni mindent, amit lehetne, elvégezni mindent amit kellene... de azért rengeteget kaptam tőled/tőletek és azért remélem nem bánod meg, hogy bíztál bennem.

Mindent köszönök!

Üdvözlettel:

Bródy Anikó

Stockholm, 2006. július 1

Csorba József: Varga Csaba és a Stratégiakutató Intézet egy korünnep kapcsán

Személyes vonatkozásokról, ambíciókról

A hat évtizedről készített számvetés sok mindent felvet. Pl. azt, hogy kell-e számvetés? Kell, mert ha csak az ember nem gyurcsánykormány, nem teheti meg, hogy csak terveket generáljon és aztán mendegéljen-robogjon a tervek után. A Varga Csaba legszemélyesebb ambícióit nem ismerve (tehát, ha csak nem akart volna, mondjuk, pápa lenni) azt mondhatom, mindent összevéve nem panaszkodhat, nem lehet elégedetlen az életműve első felére. Nem sokan mondhatják el magukról, hogy kedvükre való munkát végeznek és annak eredményessége is jó. Mióta személyesen ismerem Csabát, magam is jobb lettem, többet teszek a közért, amennyiben a közös tudás ápolása a közösség javára végzett tevékenységként minősíthető. Köszönetet kell mondanom a Csabának, hogy képes volt rávenni olyan kutató tevékenységre, amelyet személyes lustaságból biztosan nem vállaltam volna magamra.

Varga Csaba a műhelyteremtő

Fotó: Bese Ferenc

A műhelyteremtőről

Varga Csaba adottságaiból kifolyólag műhelyteremtő és modellalkotó személyiség. Ezt is nagyon kevesen mondhatják el magukról. Invenciózus gondolkodás, türelem, emberszeretet, szervezési készség kell ahhoz, hogy

erőszakmentesen rávegyünk másokat közös gondolkodásra, közös alkotómunkára. Csaba ráadásul a magyar értelmiségnek ahhoz a kivesző típusához tartozik, amelyik autonóm személyiségként közpolitikusként is megnyilvánul. A Csabának közpolitikusként talán nincs közvetlen hatása, amennyiben nem része a végrehajtó hatalomnak, de közvetett hatása egyértelmű. Hivatkozási alapon politikai-intézményi (államigazgatási), egyetemi-kutatói, tájékoztató-ismeretterjesztő (újságok, folyóiratok, elektronikus portálok, rádiók, tévék általi) befolyásának számtalan jele van. Erről mindenki meggyőződhet, ha az internetes keresőket használja.

A tudomány művelőjéről

A teljesen szubjektív módon (gyarlóságból, személyes részvételem nyomában) végzett áttekintésben is hatalmas témadokumentáció áll rendelkezésre Csaba szerzői és műhelyteremtő munkásságának értékeléséhez. A könyvekben megtestesülő, egységes keretek közé rendezett művek között az információs és a tudástársadalommal kapcsolatos tanulmányokat tartom időtálló, iskolateremtő munkásságnak.

A társadalmi korjelenségek és a stratégiai útkeresések témakörökben a globalitás-lokálitás tanulmányok, valamint a regionális és a térségi politika kidolgozásához szükséges filozófia, módszertan és stratégia leírására vállalkozó törekvéseket lehet és kell számon tartani.

Az intézményes demonstrációk sorában talán az eEurope akcióterv adaptálása, hazai szempontokkal és prioritásokkal kiegészítése volt országos jelentőségű munka.

Varga Csaba személyes munkásságának és az általa működtetett műhelynek voltak, vannak jelentős kísérletei az elektronikus tudományos és gazdasági kommunikáció terén is, ezek útmutató jellegűek, piaci háttér (befektetők) nélkül csak kísérletek lehetnek.

A tevékenységi területek felsorolásában az elméleti kutató munka mellett külön fejezetet kell szentelni az oktatásnak, mint személyes és mint intézményes tevékenységnek is. Az oktatás civil egyetemi, illetve az állami oktatási rendszerbe tagozódó formákban az új tudatosság szellemében folyik.

A Stratégiakutató Intézetéről

A Csaba szerzői munkásságának és műhelyteremtő képességének erőssége a stratégiai tanulmányok készítése. Ehhez személyes adottságai biztosítják a kereteket: a téma, a forma, a funkció, a szerzők kiválasztása nem okozott gondot számára. Ezt olyan művek igazolják, mint a „Nemzeti Stratégia 2020-ig” című könyvek. A „Mai világ és a jövő forгатókönyvei”, valamint a „Magyar Jövőképek” című kötetekben megjelent szerzők, az általuk reprezentált tudás és szakértelem olyan minőséget ért el, amit nem homályosított el egyetlen más intézmény (egyetem, kutatóintézet, akadémia) hasonló műve sem. Tíz év telt el a nemzeti stratégia-könyvek megjelenése óta és azok mit sem vesztek aktualitásukból, ráadásul, amit akkor Varga Csaba leírt a bevezetőben, hogy ti. azért nem készülnek stratégiai tanulmányok Magyarországon, mert nincs aki megbízást adjon (!) ilyenek készítésére, ma még nyomasztóbb realitás. Ugyancsak említésre méltó fejlemény, hogy Csaba a nemzeti stratégia könyvek 2. kötetében, a „Magyar Jövőképek” bevezetőjében az utópikus tudat kapcsán úgy beszél

magyar értelmiségi tudáscsoportokról, ahogy azokról még ma sem a társadalmi nyilvánosságban. Mindent összevéve, a nemzeti stratégia könyvek a helyzetleírás és a lehetséges magyar jövők dokumentumai lettek, időtálló, megbízható, kritikai tanulmányokban.

A témadokumentációk sorában „A tudás társadalma I-II.” című művek reprezentálják a műhelyt és Varga Csabát. Az információs és a tudástársadalom típusú új ismeretek bevezetése az 1990-es években a Varga-féle SKI és a Z-Karvalics-féle BME műhelyek által történik. Varga Csaba előbb a „Mi a jövő? Információs társadalom?”, majd a tudástársadalom kötetekben már az új nemzetközi ismeretek adaptált, a magyar információkultúrához igazított változatát tartalmazó tanulmányokat rendezi kötetekbe, amelyek szerkesztése mellett a saját szerzői tudása zsinórmérték vagy logikai vezető lesz.

A szerzői és szervezői munkásság harmadik, új állomása az új tudat és az új tudások felé tájékozódás, amit a metaelmélet (Metaelmélet, metafizika. Metaelméleti könyvek 2.) kötet reprezentál. Ez a kötet már az érett tudós-kutató és egy bejáratos műhely munkája, évtizedes felismerések és tudássá szerveződött ismeretek állnak össze egy tanulmánykötetté. A minden korábbit meghaladó felismerés nyomán kialakult metatudás jelenik meg e könyvben. Varga Csaba a könyv megszületésének kényszerét annak a világnak észlelése nyomán érezte magán, amelyben az áradó információözmény és az ismeretek új tudássá rendezésének szükségessége új (szellemi) képességeket, készségeket követel. A Csaba ebben a hihetetlenül izgalmas feladatban találta meg igazán személyes, modellalkotó gondolkodásának, másfelől műhelyteremtő képességeinek megvalósítását.

Az új elméleti horizontokról

Az érett Varga Csaba az új elméleti horizontokról szóló munkájában újabb pályafutását indítja el. A mögötte tudott elméleti és tapasztalati ismeretek, az elméleti rendszerező, valamint a modellalkotásra feljogosító gyakorlati készségek összességét tartalmazó tudás alapján már egy új tudástartományban szervezi munkásságát. Itt és most a legnagyobb feladat már az, hogy az új tudástartományban született felismerések, az új ismeretek megfogalmazása az átlagos vagy intézményesített (a katedrán átadható), „hagyományos” tudás világában is érthetőek legyenek. A 3. évezred fejlődésének kulcsa az, hogy a tudás intézményesülésének versenyében az új tudás átadásának formáit és személyiségeit megtaláljuk. Vagyis a Csaba által vállalt feladat kettős. Egyfelől az új ismeretek tömegében az új tudás (új tanulás) fogalmi, formai, funkcionális megragadhatóságát biztosítani, másrészt az új tudás bevezetésének-átadásának lehetőségeit megteremteni. Hatalmas, embert próbáló feladatról van szó, különösen Magyarországon, ahol a tudásavulás az uralkodó korszak, s az új tudás befogadásának szellemi és fizikai feltételei is romlanak.

A Csaba új elméleti horizontokkal kapcsolatos gondolkodása, illetve e gondolkodás tudástartalmának leírása és oktatható állapotba hozása reményekkel tölthet el bennünket. Amire most nagyon nagy szükségünk van. Magyarország történelmének egyik legsúlyosabb alkalmazkodási válságát éli át (ennek felismerése is új látásmódot igényel), amikor a társadalmi tudásavulás, a generációk közötti tapasztalatitudás-átadás megszakadása párosul egy új igénnyel, ami az általános

emberi és intézményi információkezelő készségek és képességek fokozott korszerűsítését jelenti. A mai állam és nagyrendszereinek modernizációjához a fokozott információtudatosságot és információs műveltséget hiányoljuk (ezen összefüggések fogalmi felvetése is hiányzik a közpolitikából és tudományos nyilvánosságból), a tájékoztatás és a tájékozódás minőségi javítását várjuk, amihez a legközvetlenebb módon Varga Csaba (szerzői és intézményes) munkássága szolgáltat követendő példát. Isten adjon további egészséget és családi boldogságot e pálya folytatásához.

Budapest, 2006, júl. 01.

Dienes István: A Metaember születése

A születésnap nagyon fontos esemény! Ilyenkor az emberben újra aktivizálódnak a Teremtés erői, azok az erők, melyek lényünk kialakulásában szerepet vállaltak. Különösen igaz ez a harmadik harmad időszakába lépve, melybe most te is lépsz. Ám mielőtt nagyító alá venném eme időszak jellemzőit, érdemes megismerni a másik két harmad jellegzetességeit is.

Nos, az első harminc évünk a tanulás időszaka. Ekkor ismerkedünk meg és sajátítjuk el azokat az ismereteket és készségeket, melyek az Életben való eligazodásunk támaszai és útmutatói. Jó, ha ilyenkor az ember jó tanároktól, s ha lehet, magától az Élettől tanul. S bár személyesen csak két éve ismerjük egymást, tudom, hogy ezt az időszakot a lehető legjobban kiaknáztad. S ha lenne is valami, ami esetleg kimaradt, se baj, hisz még mindent bepótolhatsz.

A második harminc, a cselekvés, a tanultak gyakorlatban történő alkalmazásának időszaka. Az ősi Védák szerint valójában minden ember harminc éves korában válik felnőtté, ekkor válik alkalmassá, hogy alapos tudását alkalmazva társadalma megbízható sejtjévé váljon. A gyakorlat révén az illető tapasztalati szinten is megalapozza és elmélyíti az Életről szerzett tudását. A cselekvés célja ugyanis minden esetben a megalapozás, s ez a tudásra is igaz. S ha ebben is sikeresek voltunk, akkor a harmadik harminchoz érve már az Élet Mestereinek vallhatjuk magunkat, mely rád, kedves Csaba barátom nagyon igaz. Az Élet sokrétű tapasztalata révén mostanra megérett benned minden tudás gyümölcse, mely arra vár, hogy a harmadik harmadban leszakasztva megízlelhess az igaz Bölcsesség édes ízét. S ezzel el is érkeztünk a harmadik harmad jellemzéséhez.

Ez az időszak az összegzés ideje. A gyakorlatban megedzett, megélt és kirostált biztos tudás mostanra helyet adhat az összegzésnek, melynek köszönhetően felragyoghat bennünk, s benned az Igazi Valóság Bölcsességének fénye, azé a valóságé, melyből mindannyian származunk, s mely mindannyiunk lényegi Eszenciája. Ez a valóság, a te szavaiddal, maga a Metavalóság, az anyagi valóságot formáló nem-anyagi létezés, melynek létét csak az veheti észre, s csak az realizálhatja, aki élete első két harmadát megfelelően kihasználta.

Nos, kedves Csaba ennek önmagadnak - megfeleltél, számodra, hogy nemcsak létezéseddel is kifejezd és általad megpillantott valóságát, s újrászületve Világ emberének, a Köszöntelek eme új mint látod nem vagy egyedinek számítász, hisz a csak Te rendelkezél, vagy talán mégsem, nos, ez az, amit összegzésed révén, mint igazságot megláthatsz. (A harmadik szemmel, ld. a képen! Szerk.)

a kitételnek - hála s megadatott szavakban, de megformáld az határtalan Lét testet adja az Új Metambernek! világba lépve, ahol egyedül, ám mégis te tapasztalataiddal

S remélem látásod és megértésed gyümölcsét, még jó sokáig, az öröklétezésen átívelve, velünk is Megosztod! S természetesen e magasztos utadon haladva, olykor támaszként, olykor tanulóként, olykor tanítóként, de mindig segítőkészen maradok Léttel teli Lelkes híved.

Sok Boldog Születésnapot!

2006. június 30. Debrecen

Dino

Gróf Imre: Budapesttől Hatvanig

Varga Csaba hetvenkedik,
Épp jó kedve kerekedik,
Nem látszik, hogy most múlt hatvan,
Arcán szelíd áhítat van!

Hosszú pálya, sok a kanyar,
A szád íze néha fanyar!
„Mi a jövő?” Azt kutatod,
Ezt keresi a tudatod!

Jó ha ehhez van egy honlap,
Kiderül mit hoz a holnap.
Kell ehhez egy portál álom,
Ha nincs majd én kitalálom!

A lét utópiát szül,
Mégfeszít és megfeszül,
Ebből lesz az újabb lét,
Hogyha érted a felét!

Virtuális polcokon
Fenn ül ám a sok rokon
Lányaid és unoka
Inkarnációd foka!

Tudatod így kivetül,
Házad is benépesül,
Kivetülés digitális,
Lényed mégsem virtuális!

Tudat, tudás, mid egy ház,
Éva néha rád vigyáz!
Életednek sava borsó,
A szép Dorka és a Borcsa!

Fogadd végre ajándékunk,
Benne van a jó szándékunk,
Legyen Neked még sok éved,
Jelenben a jövőt nézzed!

Bölcsek kövét úgyis hordod,
Legyen most egy mesés kardod!
Köztünk úgy is te vagy király,
Excalibur ezért kijár!

Artúr király meséskardja,
Ahogy a legenda tartja!
Legyen emlék, adjon erőt
Oltalmazza meg a nyerőt!

A kard kicsi, ereje nagy
Cserben Téged sohasem hagy
Szebbnek látod a világot
Amikor a papírt vágod!

Nagykovácsi, 2006. július 15.

Baráti szeretettel:

Gróf Imre és Csilla

Jankovics István: Üzenet

Tudod a szépet –
Megvan a rút.
Tudod a jót –
megvan a rossz.

Van és nincs egymást kibontja,
nehéz és könnyű egymást alkotja,
hosszú és rövid egymásnak latja.
Magas és mély egymást mutatja,
hang és zene egymást befonja,
előbbi, későbbi egymást adja.

A bölcs:
tett nélkül cselekszik,
szavak nélkül tanít;
s dolgok előlépnek,
ő nem vonakodik.
Meg nem tart,
meg nem ragad,
nem félt –
S minden vele marad.

Kamarás István OJD: Varga Csaba útitársaként

Annak az útnak egy részét, melynek – a matematikai statisztikai valószínűség szerint – már a vége felé járok, együtt tettünk meg. Pontosabban fogalmazva útjaink többször találkoztak, s néhányszor közös elhatározással léptünk, tértünk ugyanarra az útra, amelynek végén, immár a közös úti élményünk birtokában ki-ki folytatta saját útját, egy olyan javított térkép (vízió) segítségével, melyre már rárajzolódtak a közös utunknak a további eligazítást segítő felfedezései.

Az olvasótábor mozgalomban találkoztunk (1975-ben) össze, amelybe engem barátom szívós makacssággal (akár misszionáló egy Jehova-tanú, pedig csak Népfront-aktíva volt) beszervezett. Még pontosabban: türelmesen meggyőzött arról, hogy az, amit addig olvasótáborként tapasztaltam, csak gyenge utánzata vagy éppen hamisítványa, paródiája volt annak, ami valójában az olvasótábor, amit nekem is csinálnom kellene, ha adok valamit magamra. Ezután néhány évig (1976-1979) egymás táborait látogattuk, s megtapasztalhattuk, mi az, ami ezekben egy húron pendülés, mi az ami más, de mégis eredeti és elbűvölő muzsika. 1980-tól négy-öt évig szólamainkat egyesítve diplomásoknak rendeztünk táborokat, majd Bánlaky Pállal hármasban magnóra beszélgettük, hogy minek is nevezzük azt, amit olvasótábor címen csináltunk. Egy valami kimaradt ebből a könyvből részemről: az hogy az olvasótábor katartikus hatása alatt más ember lettem.

A Világá Csábító (röviden V. Cs.) egy másik, és addig még általam nem próbált műfajba is beszervezett (a rá jellemző szelíden erőszakos nyomulással): a szociografizálásba. A már tízezernél több kérdőív okozta krónikus szellemi asztmát gyógyítandó kicipelt a társadalmi terep ózondús levegőjére. A kiskunhalasi szociográfiai kutatómunka ugyanúgy folyt, mint az olvasótábori: együtt is, külön is csináltuk. A talán teljesen, talán cseppet sem véletlen helyzet úgy hozta, hogy a kutatás – egy nappal befejezése után – barátom egyik legnagyobb ötletére ama bizonyos Nemes Tanács összehívásával zárult le. Ez az akkoriban (a nyolcvanas évek eleje) teljességgel szokatlan esemény egyfelől akciókísérletnek tekinthető, másfelől politikai happeningnek. Ezzel barátom a politikai cselekvés mezejére ráncigált. Egy szó mint száz, a kiskunhalasi szociografizálás után másféle szociológus, másféle társadalomkutató lettem, és talán így is maradtam, hiszen azóta – legalább tíz alkalommal – matematikai statisztika módszerekkel operáló felmérések helyett szociográfusi apparátussal vizslattam a társadalmi (s benne a szellemi, tudati, lelki) létezését.

Kiskunhalas jövőképeinek felvázolása után még szorosabbra fűződött együttműködésünk: utópiát írtunk, vízióinkat részben egyesítettük, részben interferáltattuk, részben versenyeztettük. Ebből lett egy játékosan komoly utópia. Részemről inkább játékosan, barátom részéről majdnem halálos komolyan, sajátos összhangzatot sugározva.

Utjaink ezután eléggé elváltak, de egymás dolgainak, ügyeinek, vállalkozásainak meglátogatása, úgy vélem, nem csak részemről, nem egyszer revelatív volt. Néha már olybá tűnik, fényévnyi távolságra kerültünk a téridőben, hiszen amikor én alternatív zsinatot szerveztem városmajori templomban, a, barátom az ország ügyeiben buzgólkodott a nemzeti kerekasztalnál, amikor én cikket írtam *Adj*,

Uram nekünk ellenzéket és Falra festett kurzus, barátom abbahagyta a pártpolitikát és vályogtéglakészítő gépekkel próbált kereskedni, amikor barátom Stratégiakutató Intézetet alapított, én egyházközség-utópiát írtam, miközben ő már a táblaképfestészetben is bizonyított, én gyorsan kitaláltam az embertant, míg ő az információs, majd a tudás-társadalom, végül az egység-társadalom programját vázolta föl, én ezalatt megöregedtem és elmerültem a részletekben. De olykor-olykor a téridő-utazást lehetővé tevő féreglyukak segítségével rövid összeköttetések keletkeztek közöttünk, és a téridőnek ugyanarra a pontjára huppantva lettem a Statégiakutató alapító tagja, stratégia-kötetek tanulmányainak szerzője és stratégia-konferenciák előadója. Követni ugyan többé már nem tudtam barátomat a szuper-metaelmélet, a tudat-holomátrix és az istenen túli valóság szédítő magasságába, csak innen letről („gyalog bizony, legföljebb, ha omnibuszon”) figyelem a fejleményeket. Bevallom, olykor szorongva és ijedten, ha arra gondolok, hogy barátom talán mindezt teljesen komolyan veszi.

Ha Istenen kívül bármit teljesen komolyan veszünk, az bálvány imádás, ezért, bizony, a szent dolgokon is lehet – persze módjával – nevetni, tanultam másik mesteremtől, Nyíri Tamástól, és eszerint próbáltam élni. De hát honnan – mely metaszintről – nevesse ki saját magát az, aki az Isten feletti személytelen Legfőbb Létezőt helyezi legmagasabbra? Sokat töröm a fejem azon, hogyan is tudnék ebben a tizenegy dimenziós szuper-micsodában konstruktív és segítő módon együttműködni az engem már sokféle új dimenzióba elcsábító barátommal. Munkatársai kellőképpen komolyan veszik barátomat, és talán ez is az ő eminens kötelességük. Én viszont talán azzal tennék legjobbat, ha afféle udvari, mai szóval intézeti bolondként vigyori és gúnyos pofákat vágnék a nagyokos szupraelméleteket hallgatva, ugyanis a nevetés – mint Peter Bergertől, harmadik mesteremtől tudjuk – már kis transzcendencia, az Abszolútum előlege. Szóval nagy komolyan meghallgatnám még a szuperhúr-elméletet is, s nevetésem talán rezgésbe hozná azokat a szuperhúrokat, és akkor nem kiröhögés, hanem összevetés, vagyis egy szuperhúron pendülés jönne létre közöttünk (Hawking, Gut, Breuer, Dienes, Szentesi és Visegrádi őszinte meglepetése és öröme). Ehhez kívánok kellő kvantumú szellemi derűt és rekeszizmokat örökifjú barátomnak, a már jól kipróbált és empirikusan is igazolt Örökkön Örök Öreg Barátom áldását kérve szuperhúrjai szuperpengetésére.

A Nagykovácsi felé tartó időutazás közben, földi idő szerint 2006. június 25-én.

Kamarás István OJ

Koncz Gábor: Meta-Csaba négy dimenziója

1. „*A közművelődés eleven áramlatába*” - főállásúként – 1974-ben, 24 évesen kapcsolódtam be. Ezt megelőző közgazdasági tanulmányaim, jövőkutatási érdeklődésem, újságírói gyakorlatom mögött ott volt a sárospataki és alsóvadászi történelmi, családi örökségként kapott, társadalom-szervezői elkötelezettség; a nagy olvasói magatartás; a fizikai és a szellemi munka folyamatos összefonódása. Tehát nem volt nehéz *Varga Csabára* felfigyelni.

Az 1979-ben megjelent „*Azon túl ott a tág világ*” című könyve (társzerző Bánlaky Pál; Magvető, Gyorsuló Idő) címében is programadó volt. Akkor még nem ismertük a szavakat, ám már a lokalitást és globalitást kapcsolta össze.

1980-1982 között a Művelődési Minisztérium Vezetőképző és Továbbképző Intézetének (MMVTI) hallgatója volt; a két éves, vezetőutánpótlás-képző tanfolyamon. Szakdolgozati témája is rá jellemző, összefoglaló és előre mutató: „*Az új írónemzedék betörése (1968-1973)*”

Pályafutásom egyik meghatározó élménye, hogy akkor egyszerre lehettem tanára és tanítványa. Személyes szellemi kapcsolatunk, elmélyülő barátságunk kezdete volt ez a ragyogó, reményekkel telt, szándékokban és munkában gazdag időszak. Aztán sorra jelentek meg a többször olvasott, számomra is eligazítóan fontos könyvek: Reformár... 1984; Falutörténet...1984; A szerelemről... 1985; Egy kisváros... 1986.

Ám Varga Csabát igazán akkor ismertem fel, amikor világossá vált, hogy az olvasótábortól, írószövetségi szervezkedésektől eljutott a lokális és ugyanakkor komplex társadalmi cselekvés módszeréhez és gyakorlatához. Ennek írásos dokumentumai a *Siómenti Népfőiskola ...1986* és *A sárospataki népfőiskola 1936-1986* című (1986) könyvek. Ez utóbbi azért különösen személyes élmény, mert a hajdani sárospataki népfőiskola tevékeny szervezője volt édesapám, Dr. Koncz Sándor (1913-1983) és nagybátyám, Dr. Harsányi István (1907-2002), aki döntő szerepet vállalt a népfőiskolai, tehetségmentési mozgalom újra indításában, Sárospatak feltámasztásában. *Varga Csaba írásai, szervezése, személyes részvétele erősített meg abban, hogy nemcsak kell, de lehet is szervezkedni, cselekedni, reformálni.*

Az egyik dimenzió tehát: *a felismerés és cselekvés.*

2.) Akkor még nem így hívtuk, ám tevékenyen részt vettem a rendszerváltás előkészítésében – viszont a közvetlen politikai folyamatokba nem tudtam bekapcsolódni: Nem irigykedve, de őszintén bámultam Varga Csaba és *Csorba Éva* fáradhatatlan aktivitását – és rémületos előrejelzésként éltem meg, hogy minden politikai lehetőségből kiszorultak. Az 1990-es évek végén, sokat olvasva és jegyzetelve, a „*fölöslegesség*” romboló érzésével, a „*nincs esély méltó politikai*

feladatra” átélésével kínlódtam, amikor többször elolvastam a „*Hagyomány és stratégia*” (1997) című kötet tanulmányait. Felrázóan nagy, ismét eligazító élmény volt, különösen a „*drága Asszonyom*”-nak írt, „Az életvilág álmai. Egy polgármester levelei feleségéhez” című fejezet. Már e könyvből világosan látszott a kiút: a civil stratégia és az információs társadalom.

Igazából ekkor fedeztem fel *Csorba Évát*, mint az egymásra utaltság, egymásból – és egymásban élés Varga Csaba – i *túlsó pólusát* (utalás Baranyi Ferenc „*Artisták*” című versére).

A második dimenzió: *a lehetőség és a kudarc átélt vállalása, majd a megújulás képességének tudatos kidolgozása.*

3.) Nem sejtettem a teremtő gyakorlatot: *édenkerteket* hoztak létre (Bánya és Nagykovácsi); ezeket *Borival, Dorkával*, barátokkal, kutatókkal, tanítványokkal népesítették be A Stratégiakutató Intézet bizonyítja *József Attila* tételét: „elme kell ... mely igazodni magára mutat.”

Megtiszteltetés és megújulás, hogy a metaelméleti munkákhoz kapcsolódhatok. A nagy élmény: út a helyes kérdezés felé. „A gondolkodás szabadsága korlátlan. Ezért a nézőpont minden lehetséges *korlátozását és önkorlátozását* szeretnénk felfüggeszteni.... Mert miért ne tehetnénk meg, hogy eddigi saját nézetrendszerünket és koncepcionális metamagyarázatainkat... *megkérdőjelezve vagy felfüggesztve* minden általunk felfogott elméleti konstrukció iránt nyitottak legyünk? Vagy/és: Miért ne tehetnénk meg, hogy a bennünk és általunk megnyilatkozó nézetrendszert és metamagyarázatot tudatosan *kontrollálva és felfüggesztve* kíváncsivá válunk minden más elméleti konstrukcióra? Vagy/és: Miért ne tehetnénk meg, hogy az aktuális elméletekbe transzformálódott korszellemet a személyes vagy a transzcendens tudattal inspirálva *átlátjuk-átlépjük* és befogadunk minden régi és új elméleti perspektívát?” Varga Csaba *A metaelmélet hipotézise* című tanulmányában folytatódik a kérdéssor és egyre táguló körökben kiegészül a „*Metaelmélet, metafilozófia*” általa szerkesztett kötet (2005) további tanulmányaiban felvetett *bátorságokkal*. Mert e kötet erről szól; a gondolkodás, a meghaladás nagy lehetőségét tárja elénk.

E tanulmányok témái, problémái: a tudományok és vallások közös részei; a világnézetek és világképek átmenetei; a világ tudományos és művészi-, értelmi és érzelmi-, racionális és spirituális értelmezései. A napi gondoktól, gyakorlati szépségektől és gyötrelmekről elvonatkoztatott, tiszta tudományt művelnek a Varga Csaba által összegyűjtött szerzők. Ám számomra a nagy élmény éppen ennek mai, társadalmi alkalmazási lehetősége. Mert a szellemi erők praktikus feladata ma az, hogy *az információs kor lehetőségeit felhasználva*, összehangoltan szolgálják a fenntartható fejlődést, a népesség méltó boldogulását. „Az új korszak megérkezése független attól, hogy Magyarországon a politikai, a gazdasági vagy a területfejlesztési gondolkodás még mélyen beágyazott nemcsak a posztoszocialista (szocializmus utáni) hanem a szocializmus kereteiben is (többnyire nem magas színvonalon) megvalósuló ipari korszak tervezési és fejlesztési szemléletébe. Kivételem nélkül minden kistérségben a

közeljövő és a jövő kétszeresen is fejben dől el. Először azért, mert egy-egy kistérségi elit csak akkor képes felmérni helyzetét és megterveztetni stratégiáit, ha képes az ipari kor gondolkodásán és jövőképén túllépni. Másrészt ha a tudásalapú kor mindennek előtt a tudástól függ, akkor egy-egy kistérség helyzete és várható fejlődése szintén elsősorban a tudástól függ, vagyis nem elsősorban a kistérség aktuális állapotától vagy pénzügyi forrásaitól.” Írta ezt Varga Csaba, egy másutt megjelent tanulmányában (2004. november. e- Világ). A kulcsot e kötet hasznosításához is ez a fejtegetés adja. Mert egyre veszélyesebb világunkban, a helyi boldogulás mind nehezebben megtalálható lehetőségeit keresve, *úgy kapcsolható össze a tudomány és a gyakorlati fejlesztési munka, hogy a gondolkodás más szintéziseire törekszünk és összegzéseire építünk.*

Tehát a harmadik dimenzió: *a túlsó partra jutás meta – módszere.*

4.) És van-e negyedik dimenzió? Készül. Varga Csaba halad a mindezeket értelmező metaparadigma felé. Mert: „Jön új világ, hatalmasabb a kornál, mely börtönében elvéreztetett...” (Áprily Lajos)

2006. júniusában, hatvanadik születésnapján milyen elismerést adjak át Varga Csabának? Van egy féltve gondozott szellemi gyűjteményem: „Kortárs mesterek” E gyülekezetnek nincs papja és gondnoka. Kevés presbitere van. Csabát a presbiteri székben tisztetem...

Lóska Anikó: Csobánka - Nagykovácsi

Olvasótábori rémmese

Amikor Kamarás István időszámítása szerint még olvasótábor nem is volt, 1973. június végén a csobánkai olvasótáborban ismerkedtem meg Varga Csabával. A tábor szervezőjeként és a fiatal író, költő festőművész kortársakat képviselő kiscsoportvezetőként volt ott. Akkor több mint kétszer idősebb volt nálam. Dombai Győző festőművész kiscsoportjából csábultam el több rajongó barátnóm társaságában Varga Csabához. Mi voltunk a később kibontakozó olvasótábori mozgalom kísérleti alanyai. Talán kezdetben egy hetedik osztályos kislány rajongása kötött hozzá, egy „igazi élő író”-hoz, de az idő telt-múlt és Csaba tanítványa maradtam. Örökre emlékezetes számomra az a szentendrei találkozó, amit a Járási Hivatal első emeleti nagytermében tartottak Szabó László művelődési osztályvezető elvtárs és Baross Péter tanár elvtárs vezényletével. Nekünk, piros nyakkendős kispajtásoknak cukorkát osztogattak, hogy szólásra bírjanak. Mindhiába... Aztán Csaba olvasótáborban megszokott körkérdésére végre megszólaltunk. Mindnyájan éreztük a fullasztó légkört, a megaláztatást. Ma már tudom, Csabáék és a Hazafias Népfront kezdeményezésének megbuktatása volt az akkori pártvezetők célja. Arra emlékszem még, hogy a táborban nem kellett nyakkendőt hordani és ezt mi, gyerekek pozitívan értékeltük. – Több se kellett, hogy botrányba fulladjon a találkozó. Több olvasótábort talán még Pest megyében sem szerveztek többet. A tábor után Csaba Budapesten, Visegrádi utcai lakásán találkozót szervezett, amire csak ketten, Muzslai Zoli (aki ma az MTV 1 szerkesztője) társaságában érkeztünk. Ez a csapat aztán soha többet nem jött össze. Különböző középiskolákba kerültünk, szétszéledtünk a világban.

A Fiatal Művészek Klubjának igazgatójaként számtalan kiállításra, irodalmi estre hívtam és később is sok-sok olvasmányt ajánlott, amelyből irodalom szakkörös gimnazistaként szellemi táplálékot nyertem. Sohasem felejttem el egy régi novelláját a „Hullámtarajok”-at ....

Mindig büszke voltam arra, hogy egy ígéretes fiatal tehetség, egy igazi mester maga mellé emelt. Testvéremnek, szívből szeretett bölcs bátyámnak, mesteremnek is tekintettem Őt, aki mindig türelmesen meghallgatott, még akkor is, ha semmit sem tudtam mondani, és ezzel a végtelen tapintattal, szelíd szigorral hiányzó tudásomat kérte számon. Elviselte a beszédkenyszeres fecsegésem, amíg meg nem tanultam hallgatni és figyelni.

A rendszerváltás forogtatásában

Láttam Őt a nyolcvanas években magával ragadó eufórikus, világmegváltó hangulatban, találkoztunk elmélyült ország- és közösség-megváltó beszélgetéseken, amikor minden szavából erőt meríthettem.

Soha sem felejttem el, hogy a pócsmegyeri Sziget Népfőiskola megalapítását jó tanácsaival segítette 1988 nyarán, majd azóta is emlékezetes előadást tartott a közösségépítésről.

A Magyar Néppárt - Nemzeti Parasztpárt régi országházi (Vár-beli) újjáalakulásán még ott voltam a közelében és a családpolitikai munkacsoportban Csaba jóvoltából Zám Máriát és Bense Ildikót is megismerhettem. Később a dunaalmási politikusképző táborban Vass Csaba, Ó-Szabó István, Málnai Zsuzsa, Csalog Judit, Migray Emőd barátságát élvezhettem. Varga Csaba köré szerveződött baráti kör indított el szülőfalum, Pócsmegyér polgármesteri szolgálatára és támogatott emberpróbáló munkámban.

A Polgári Mozgalom a Köztársaságért nevű országos szervezet titkára volt, amikor 1991 őszétől 1996-ig munkatársa voltam. Akkor és ott, amikor és ahol kellett, életem legnehezebb korszakában Csaba és barátai életmentő segítséget adtak azzal, hogy napi munkájukat segíthetem. Mindezért cserébe pótolhatatlan dolgot: szeretetet és elismerést kaptam, amitől egy varázsütésre visszatért az önbecsülésem is. A körüti Béke Szállodában szerveztük meg az első nemzetközi civil konferenciát és együtt jártunk Svájcban, a Svájci Állampolgári Szövetség vendégeként. A Társadalmi Kamara küldöttsége – akikre még élesen emlékszem – Asbóthné Thorma Judit, Szabó Miklós, Nagy János, Kakuszi István, Bodnár Ilona szeretete és törődése segített át ezen a rendkívül válságos időszakon. Csaba váltig ragaszkodott ahhoz, hogy elmehessek Badenba, Bernbe és Argau Tartomány parlamentjébe. Az ötnapos út időben eltávolított a szörnyű valóságtól, hogy Édesanyám egy héttel előbb halt meg tüdőrákban.

Csaba és barátai mellett tanultam meg a saját értékrendem kialakítását és ahhoz hű maradni, a nehézségeken és sérelmeken emelt fővel túllépni. Néha persze eltévelyedtem, de példamutatásával járt előttem és mindig gondolkodni tanított, hogy el tudjak igazodni a világ dolgaiban és a saját sorsomat igazán a kezembe vegyem.

Csaba és Éva olyan kulcsot adtak a kezembe, amellyel sokszor visszataláltam önmagamhoz, a családomhoz, a szülőfalumhoz vezető útra.

- Csaba és családja példáját látva hányszor józanodtam ki, szálltam le a földre az álmok, a képzelet és a vágyak világából?

- Hányszor tértem haza feltöltődve és életemnek új értelmet kapva egy-egy beszélgetés után?

- Megszámlálhatatlanul sokszor.

Évával együtt tapintatosan mindig segített lelki sebeim begyógyításában. Lelkesítettek, ha csüggedt voltam, bíztattak, amikor elbizonytalanodtam. De miért is beszélek múlt időben?

Csaba egyenes, őszinte ember, ami miatt néha kárt szenvedett (Pl. a rendszerváltás politikai forgatagában.). Nem szégyellte bevallani tizenöt éve, hogy kiégett!?! pedig rendkívül mértékletesen és ésszerűen élt mindig. Csaba mester sohasem követel, szelíd szigorával sokszor szavak nélkül is megszerzi barátai támogatását. Vonzza a tenni akaró embereket és békén hagyja őket alkotni. Meghallgat és ezután dönteni tudsz a saját belátásod szerint. Ez az Ő titka, amit már harminchárom

éve, huszonhét évesen is tudott, mert már akkor nagyszerű pedagógus volt, Tanító Mester.

Varga Csaba nagy családjában

Az elmúlt harminchárom évben néhányszor úgy döntöttem, hogy lekanyarodom a Csabáékkal közös útról. Talán azért, mert a Csaba által képviselt filozófiai magasságok szédítettek, vagy mert nem éreztem magam elég felkészültnek egy-egy feladatra, közös munkára, vagy a napi gondok lefoglaltak.

A családjaink közötti barátság ez alatt a három évtized alatt mégis összetartott minket. Az életünk valahogy mindig egy eredő irányába tartott. Éva és Csaba, a Varga házaspár harmadik lányom, Melinda keresztszülei. Ha tehetjük, Évával nyaranta epret szedünk a pócsmegyeri határban, mert Csabának ez a kedvenc gyümölcse. Túrófánkot sütünk, mert a Keleti Károly utcai irodában Szoboszlai Zsoltékkal is ilyet sütöttünk a Juss indulásakor.

Újabban eljárók a nagykovácsi Civilegyetem előadásaira. Kozsdi Tamás és Radics János előadásait hallgatom. Legutóbb egy tervezési módszertani kiadványban Varga Csabával társszerzők voltunk. Kívánhat ennél többet egy hűséges tanítvány?

Csaba napra 2006.

Egy atyánk van: az Úristen.
Mi testvérek vagyunk.

*

Már régen egy csillagösvényen járunk,
És az éteri hídon cserélődnek gondolataink.
Közöttünk nincs távolság, elenyészett, széthullott.
És csak egy pillanat volt ez a sok-sok év.

***

Köszönöm, hogy eddig a kis ideig a Földön együtt jártunk.
Isten éltesen sokáig!

Pócsmegyer, 2006. június 15.

Major Gyöngyi: Vers

Csabától megtanultam, hogy a hit szellemi bátorsággá lehet.

**Örülj, hogy élsz — Milyen szép.
Keress a fényt, és felelmeled.**

Markos Imi: A világ legjobb e-posta barátja...

Hogy miért pont Ő?

Azért mert Varga Csaba a világ legjobb barátja – e-postai kapcsolatban. Ugyanis azonnal válaszol. Legtöbb esetben. Ha el van foglalva más dolgokkal, akkor kicsit megkésve jön a válasz. De egy vagy két órán belül ír. Biztosan!

Ha netán külföldön tartózkodik nem győz szabadkozni a késő válaszáért. De hát ő Vietnamban vagy Törökországban tartott előadást és így nem tudott nekem olyan gyorsan válaszolni, ahogy Ő szerette volna.

Itt meg kell említenem hogy mi e-postán keresztül lettünk barátok két évvel ezelőtt. Írtam neki egy rövid levelet, hogy én is hasonló problémákkal és megoldásokkal foglalkozok, mint Ő és a társai – egy diákja a Kereskedelmi Főiskolán adta meg a nevét és a weboldalának a címét. S miután az utóbbi mély benyomást tett rám és a svéd kollégáimra fel akartam vele venni a kapcsolatot. Talán lehetne valamiben összedolgozni?

Meg voltam győződve, hogy nem fog válaszolni az e-mailemre. Kiindulva a korábbi tapasztalataimból. De Csaba, a nagy kivétel, válaszolt! Kis késéssel. Miután Vietnamban tartott előadásokat, amikor én jelt adtam magamról.

De a "titkára" már előre baharangozta, hogy válaszolni fog, amikor haza jön.

Ezt a pozitív és udvarias hozzáállást a levelezéshez, mellékesen megjegyezve, PR-iskolákban kellene tanítani.

Ami a válasz után történt, az ma már történelem. Ën Pestre utaztam és Náncsi-néninél ebéd közben megismerkedtünk egymással személyesen. A svédül beszélő Bródy Anikó és a svéd feleségem társaságában. És a szöveg, amit Csaba a libamájhoz adott, jobban ízlett mint a libamáj.

Erre a magyar libamáját hamarosan felváltottuk svéd lazacra.

Ezt az ebédet ugyanis egy tíz napos svéd túra követte. Mini autóbusszal. Több megállóval és előadással. Lund, Helsingborg, Laxhuset (Halmstad), Göteborg, Tjörn, Stockholm és Södertörn. Ebben volt úgy siker (= a Csaba előadásai) mint csalódás (= kevés közönség néhány városban a rossz időzítés miatt).

De ami azonban ennél fontosabb volt: Csaba és én összenőttünk a tíz nap alatt. A legérdekesebb az volt, hogy a személyes beszélgetésben és gondolatcserében jól megértjük egymást. Jobban, mint az e-posta váltásban.

E-postán keresztül mindig vitatkozunk. Legalább is én vitatkozok, és Csaba türelmesen válaszol. Anélkül hogy megsértődne. Pedig lenne rá alkalma és oka, mert én néha keményen írok, és nagyon kételkedek a "szent" metateóriákban.

De Csaba, aki magát nagy vagy inkább igaz magyarnak tartja, nem is tudja hogy mennyire svéd, amikor a kapcsolatot akarja tartani illetve ápolni. Habár kerüli a konfliktusokat, szigorúan kerüli, hogy össze ne vesszen valakivel! Tehát szereti a békét, mint egy svéd.

Ezért még jobban összenőttünk, amikor ez év májusában egy hetet töltöttünk el együtt Szerbiában (Zentán a Vajdaságban), Boszniában és Horvátországban (a dubrovniki nyári egyetemen).

Elautóztunk Pestről és visszaautóztunk Dubrovnikból Pestre. És a társaság (Anikó, Èva, a sziporkázó édes feleség, Csaba és én) egész idő alatt adtuk a szöveget a volánhoz. Isten segítségével az autópályán maradtunk.

Ezután még három napot töltöttem el a Nagykovácsi "birtokon", ahol megismerkedtem a két tüzes gyerekekkel Borbálával, Dorottyával és Csaba apával. S ebben az utóbbi "szerepkörben" tett rám legmélyebb benyomást Csaba.

A "Papa Csaba" mellett eltörpült az előadásom, amelyet az Èszlelő Keresztemről tartottam. A Keresztem egy percepciós eszköz, amely máskülönben még jobban összeolvasztotta a gondolataimat Csabával...

Gondoltam én! De azóta továbbra is vitatkozok Csabával e-postán keresztül és kételkedek a téziseiben. S Ő türelmesen, okosan és bölcsen tűri.

Ilyen barátira van nekem szükségem öreg koromra. Jelenleg csak 73 éves ifjú vagyok, Csaba szerint. És ebben véletlenül neki van igaza. Te, pedig Csabám, 60 évesen csak nyálas gyerek vagy, szerintem.

"Svéd" barátod:

Imi "bácsi"

Ui. A svédvérű barátaink LO Landin és Karl Arfors osztják természetesen a fenti gondolataimat. MAGÁTÓL ÉRTHETŐDŐEN nem tudják érezni a személyes érzéseket, de éltetnek mint 60 éves fiatal bölcsset...

Migray Emőd: **BALLADA CSABA KIRÁLYFIRÓL**

(1977)

Tüzesen ragyog a Balkán napja,
Zúgó motorok, tovaszálló gépek,
Illetékes elvtárs a dolgát nem tudja,
Hogyha egy vendég épp oda téved.
Idegen szavak, idegen intések,
Mit is tett volna tétova énem?
Mégse indultak tévútra a léptek,
Csaba királyfi elvezet szépen.

(1989)

Egy nagyot fordul a világnak sorja.
Régi bálványok, megkopott képek
helyük keresve várnak a sorsukra,
Valahol immár új tüzek égnek.
Friss zöld hajtások szökkennek az égnek,
Seregek gyűlnek a frissülő téren.
És ha figyeled fuvalmát a légnek,
Csaba királyfi hívogat éppen.

(199? - 200?)

Friss tüzek fénye füstösbe fordulva
Csípi a szemed, bőrödbe éget.
Sok régi bálvány újra aranyozva,
Mégmásult úton visz tovább téged.
Most tétova lesz a biztos lépted,
Utad keresed a forgó szélben.
Bízó szemekkel új távlatba réved
Csaba királyfi a kor kódében.

Ajánlás (2006)

Fordul és perdül, mi volt, újra éled,
Régi megingott, az új nincsen készen.
Vezesd most egyszer, győzelemre néped
Csaba királyfi csillagösvényen.

Miski Zoltán: Csaba és a hatvanas

የለገገዳጠነቱ ላይ ባሉት

,ከአንድ ገቢያ ላይ ለመገኘት
,ከአንድ ልጅ ጋር ለመቆየት
,ከአንድ ልጅ ጋር ለመቆየት
,ከአንድ ልጅ ጋር ለመቆየት
,ከአንድ ልጅ ጋር ለመቆየት

,ከአንድ ልጅ ጋር ለመቆየት
,ከአንድ ልጅ ጋር ለመቆየት
,ከአንድ ልጅ ጋር ለመቆየት
!ተግባር የሆነው የገቢያ ላይ ለመገኘት
,ከአንድ ልጅ ጋር ለመቆየት

,ከአንድ ልጅ ጋር ለመቆየት
,ከአንድ ልጅ ጋር ለመቆየት
,ከአንድ ልጅ ጋር ለመቆየት
,ከአንድ ልጅ ጋር ለመቆየት
,ከአንድ ልጅ ጋር ለመቆየት
,ከአንድ ልጅ ጋር ለመቆየት

አንድ ልጅ ጋር ለመቆየት ለመገኘት ለመገኘት ለመገኘት
የሆነው የገቢያ ላይ ለመገኘት ለመገኘት ለመገኘት
,ከአንድ ልጅ ጋር ለመቆየት ለመገኘት ለመገኘት ለመገኘት
,ከአንድ ልጅ ጋር ለመቆየት ለመገኘት ለመገኘት ለመገኘት
ለአንድ ልጅ ጋር ለመቆየት ለመገኘት ለመገኘት ለመገኘት

,ከአንድ ልጅ ጋር ለመቆየት ለመገኘት ለመገኘት ለመገኘት
,ከአንድ ልጅ ጋር ለመቆየት ለመገኘት ለመገኘት ለመገኘት
,ከአንድ ልጅ ጋር ለመቆየት ለመገኘት ለመገኘት ለመገኘት
,ከአንድ ልጅ ጋር ለመቆየት ለመገኘት ለመገኘት ለመገኘት
,ከአንድ ልጅ ጋር ለመቆየት ለመገኘት ለመገኘት ለመገኘት
,ከአንድ ልጅ ጋር ለመቆየት ለመገኘት ለመገኘት ለመገኘት

,ከአንድ ልጅ ጋር ለመቆየት ለመገኘት ለመገኘት ለመገኘት
,ከአንድ ልጅ ጋር ለመቆየት ለመገኘት ለመገኘት ለመገኘት
የሆነው የገቢያ ላይ ለመገኘት ለመገኘት ለመገኘት
የሆነው የገቢያ ላይ ለመገኘት ለመገኘት ለመገኘት
የሆነው የገቢያ ላይ ለመገኘት ለመገኘት ለመገኘት

የገቢያ ላይ ለመገኘት

ለገቢያ ላይ ለመገኘት

Csaba és a hatvanas...

Mivel a műfaj kötetlen,
Versben mondom el éppen,
Mi jó, mi rossz e számban,
Ha olvasod, megláthatod,
Miért nem tartom érte hátam.

Hatvan év tetemes idő lenne,
Ha az idő egyáltalán létezne.
Több van-e hátra, mint előre?
Döntse el ki-ki, hogyan tölti ki!
Csaba döntése 6-6 sok szereplőre.

A hatos szám nem holmi varázslat,
Nem egy, nem négy, nem öt, nem hét,
A hatvanas pedig csak ugyanígy hat,
Az alkotás szimbólumaként: a teremtés száma,
Kijelöli a végtelenből elkülönült véges részt.

A Mindenség időtől és tértől függetlenül
A maga végtelenségében létezik, így annak
Teremtéséről nincs értelme beszélnünk.
Teremtésről csak akkor beszélhetünk,
Ha annak eredményeként a végtelenségből
Egy rész elkülönül, korláttal a térből és időből.

A teremtés hatodik lépésében valósul ez meg,
Addig terv csupán és szimpla előkészületek.
Itt van hát az idő, hogy Bölcsességed jól használd,
Eddig bármit tettél, jót vagy hibát, csak felkészültél,
De hogyan tovább? Tudni fogod, vagy már tudod is,
Hogy mi vezérel, mi a cél? Életed gyümölcseiért
Máris mindent megtettél...

Ne csak próbáld, váltsd valóra, amit álmodsz,
Segítségképp ne térj vissza a hatvanas számhoz!
Saját Bölcsességgel Teremts saját jövőt
Vígán köszöntsd e szép hatvan esztendő.

Miski Zoltán

2006 július

Dr. Németh Jenő: Levél

Kedves Barátom, Csaba!

Pár évvel ezelőtt, Szombathelyen, az egyházi továbbképző intézetben, mély hatással volt rám az univerzum kialakulásának szelleme. Az a bonyolultság, összetettség, gondolati sokoldalúság, melyet a Föld emberi lényé kitalálhatott, kikutathatott, megismerhetett.

A bemutatott képek, az elmondott szavak valóságból, racionális következtetésekből és fantáziákból álltak össze. Az így kialakult gondolatvilág jelenlétünket és egy kicsit a jövőnket is láttatta.

Varga Csaba és társai által szervezett akkori együttlét és annak témái hűen jellemzik ünnepeltünket, barátunkat: Téged, Csaba. Az elmúlt évek során érezhettem, hogy világunk, társadalmunk, környezetünk, ezen belül a formalizált emberi kapcsolataink kutatásának és rendszerezésének szolgája, megszállottja vagy.

Te vagy az a ritka ember, akivel nem tudok üres szavak kíséretében telefonálni, találkozni. Azért, mert a második mondat után elindul közöttünk az életünk, környezetünk és közéletünk nem ellenségeskedő útkeresése. Mindig megtaláljuk, és Te megtalálsz azt a szikrát, amely elindítja az emberi élet értelmét, a konstruáló gondolatokat.

Az elmúlt csaknem tíz év során, mióta közelről ismerlek, láttam és tapasztaltam, milyen méltóságteljesen oldod meg és viseled el a kis és nagy hatalmi helyzetben lévő emberek butaságát, erőszakosságát, az új világképet felvázoló ábrándjaid közepette.

Kedves Csaba! Te nagyon érzed és tudod, hogy a földi – kiváltképp a mai – életünkből mi az, ami hiányzik. A kölcsönös emberi tisztelet, a tisztességes szándék a gondolataink, céljaink, ábrándjaink iránt.

A Föld valamennyi emberében más és más gondolatvilág fejlődött ki, és ezt csak egymás tisztelete révén rendezhetjük össze emberhez méltó, baráti, családi, társadalmi közösséggé.

Kedves „Kendermagos” Barátom! Örülök annak, hogy megismerhettelek, és veled együtt ábrándozhatunk és gondolkodhatunk egy jobb világért.

Ölel Téged,

Dr. Németh Jenő

Radics János: **Versek**

Kedves Csaba!

Jól döntöttél, hogy megszülettél.
Szebb, színesebb és szeretetben gazdagabb a világ általad.
A 60 azt jelenti, hogy a lélek a nagy zarándokúton örökkön döntést hoz.
Hát Te itt és most
hogyan jelen legyél a teljes életben –
döntsd úgy, hogy elfogadod magad, nem függsz semmitől és senkitől,
hisz minden földi pillanat nagy érték szeretetben, hitben és reményben.
Légy Te magad a szeretet, ez feltölti majd templom-testedet.
Itt és most Tiéd a világ, kösd el a berozsdásodott terheket, és lebegve utazz
a szeretet tengerén.

U.i.: Boldog születésnapot, hiszen ez a Te napod. Légy nagyon boldog!
Lazíts, nevess, énekelj, táncolj, had örüljön Neked Istened.

2006. július 15.

Ne sírj

Ne sírj fiam, ha elmegyek!
Ne sírj fiam, ha a nagy útra megyek!
Mert tudd meg nagyon közel leszek,
a szívedben én leszek a szeretet.
Ez világítsa szent léptedet!
Örök fénylő fáklya ez, visz minket Istenhez.
S ha Istennél vagyunk, fényben gazdagok vagyunk,
Hiszem azt, hogy összetartozunk,
hiszem azt, hogy halhatatlanok vagyunk,
Isten ringatja az élet-halál bölcsőjét,
Eggyé vált szívünk, eggyé vált szavunk,
Hisz Istenben mindnyájan egyek vagyunk,
Ne sírj fiam, veled leszek!

2006. május 30

Rózsalevél

Rózsalevél, rózsalevél, rózsalevél!
A szívemet megmutatom én, a szívemet kitárom én.
A lelkemet kitakarom, Isten fényét kiárasztom.
A világot beborítom, a fényfolyókat elindítom.
Tisztító tűz, tisztító láng ne kételkedj, akkor nem bánt!
Tárd ki szíved, akkor nem bánt!
Fogadd Istent, életet ad.
Fogadd Istent, életet át.
Ó, lélekláng, adj egy imát!
Legyél fény-rózsalevél Krisztus világító keresztjén!
Legyél örök virág Krisztus szent kelyhében nyíló szeretetben.
Ez a fényüzenet a rózsalevél üzenete a világlélekhez.
Ötágú rózsalevél, ó te mennyei szekér, örökre veled utazom én!

2006. június 13.

Olyan jó adni!

Olyan jó adni, hisz elmerülsz a végtelen szeretetben.
Ó, csak adj, Ó, csak adj, Ó, csak adj!
Hisz Isten adja, add tovább, add tovább!
Így tisztul ki a fénycsatornád, így jár át Isten fénye végtelenül.
Repülsz a szeretet tengerén, repülsz a szeretet tengerén.
Az egész világon ez a fénykenyér, az egész világon ez a fénykenyér.
Ó, hát csak adj, hogy legyen kenyér, adj, hogy legyen virág,
adj, hogy legyen világosság!
A fény elúzi a sötétséget, így te is ön-magaddal boldog lehetsz,
így te is teljes lehetsz, úgy, hogy adj, csak adj, ez az élet.
Adjál helyet az életnek, virágozzál a fényben!
Csak adj, hisz örök élet-virága vagy, örök élet-virága vagy,
teremtő vagy, hát teremts!
Csak adj, csak adj, csak adj!
Most adj, most adj!
Ne várj semmit, csak adj, s rád talál a szeretet, szeretet, szeretet.
Adj esélyt a sorsnak, adj esélyt a benned lakozó Istennek,
adj esélyt az Isteni örök én-gyermeknek!
Ó adj, ó adj, s ne várj semmit!
Így talál meg a Mindenség, így talál meg a Mindenség, így talál meg a Mindenség!

2006. július 10.

Sárdi Péter és Sárdi Kati: **A nyertes csapat**

Életre szóló barátságok ritkán köttenek felnőtt korban. Kivéve, ha abban asszonyok játsszák a főszerepet.

Életre szóló barátságok általában a gyermekkorhoz kötődnek. Kivéve, ha a találkozás első perceiben mindketten rádöbbennek: a közös értékek és gondolkodás mindkettőjük korábbi életében is létezett, anélkül, hogy ismerték volna egymást.

Szerencsés vagyok, szerencsések vagyunk feleségemmel, mert olyan embert (és házaspárt) ismerhettünk meg 1989-ben, amikor és ahol (Parlament) a korábbi barátságok jó esetben szövetségessé, rosszabb esetben ellenfélle, netán ellenséggé tették a nem is olyan régen közösen harcolókat.

Én is próbáltam harcolni: Évát, mint az Ellenzéki Kerekasztal lovagnőjét, egy csendesnek induló délután ismertem meg az Országházban. A harc körülbelül 3 másodpercen belül eldőlt, hiszen életereje, dinamizmusa és szókimondása rögtön levett a lábamról.

De ez még mindig nem volt elég: az ő révén ismertem meg egy olyan embert, aki mind a mai napig (szerintem halálomig) nagy hatással volt és van gondolkodásomra: az elnyűhetetlen optimista-realista (még ennyi év házasság után is), nagy tudású embert, akinek még ráadásul még humorérzéke is van.

És ha ez még mindig nem lett volna elég: a korábbi Virág-szál után megérkezett – aktív közreműködésével – a másik két örökzöld virágszál: Bori és Dorka. Egyszerre kétszerre minden korábbi (és későbbi) szakmai sikert elhalványított e két új, gyönyörű és tehetséges jövevény megjelenése és teljessé vált Csaba számára az élet.

Köszönjük, hogy részesei lehetünk e csodának.

2006. július 15

Fotó: Komlós Attila

Szántó Borisz: A megismerő Intellektus küldetése

A Teremtést a teremtődéstől első blikkre az különbözteti meg, hogy az előbbihez hozzátartozik a szándék és az új út választása, az eddig megtett út úgyszólván tagadása. A teremtődés meg „csak egyszerűen” kibontakozás; akár automatizmusnak is mondhatnánk, ha azt tételeznénk fel, hogy törvényszerűséggel van dolgunk. Ismernünk kell persze a törvényt, hogy tudjuk, mi, és főleg hogyan működteti az automatizmust. Feltételezhetjük továbbá, hogy ez a törvény vonatkozik a Teremtésre is, annak is aszerint kell operálnia. „Törvény” alatt a törvényszerűségek gyűjtő fogalmát értjük. Vagyis a Teremtés – úgy tűnik - a szabad választás kategóriájába tartozik, egy lehetőség a törvény teljes realizálására, mondhatnánk egy „elv”, melynek betartása helyes, be nem tartása helytelen útra terel. Saját peremfeltételei átírásának lehetősége az elv teljes betartása véget vagy annak hatására az ember számára az önmaga célirányos, szándékos meghaladásának, teremtésének lehetséges módja, mely azonban nem következik a Világfolyamat törvényszerűen regresszív és diverzifikálódó voltából. Vagy mégis?

Fotó: Füzi Gábor

Úgy tűnik továbbá, hogy a Világfolyamatban egyedül az Intellektus az, amely az általános regresszív trenddel szemben növelni képes önmaga teremtésének képességét és ezzel a beavatkozás erejét. Az Intellektus fogalmát hagyományosan a gondolkodás képességére, probléma-megoldásra, döntésre, valamint a racionális megismerésre vezetjük vissza, bár az érzékelési-intuitív megtapasztalást is ide szokás sorolni. A magam részéről – a megfigyelés kvantumfizikai fogalmával összhangban - az Intellektust úgy határozom meg, hogy az a Világfolyamat fenntarthatóságát a priori megelőzéssel biztosító, a peremfeltételek átírásával járó megfigyelésnek vagy önmegismerésnek a legmagasabb szintje. Működésének jellemzői a választás képessége, a beavatkozás, az önmagára hatás, és az

önfejlesztés, míg funkciója a regresszív és diverzifikálódó Világfolyamatban a kontroll és a periodikus integráció. A szelekció feladata az eszmék, koncepciók pluralizmusához, társadalmiságához van kötve; minél nagyobb a választék, annál nagyobb az optimális működéshez nélkülözhetetlen szabadsági fokok száma és vele a szelekció hatásfoka. A működésében egyedi, funkciójában általános hatású Intellektus szelekciója mindig szubjektív és részrehajló; elfogult preferenciákat csatol minden eszméhez önfejlesztése során, vagyis magáénak tudja az esztétikai kezdemény szerepkörét is.

A Teremtés és az önfejlesztés megismeréséhez, mibenlétének kiderítéséhez azonban azt is tudnunk kell, hogyan működik az Intellektus. A struktúrája, ha ismernénk, nem mondana jószerivel semmit, pedig általában mindent strukturálni igyekszünk. Az a priori adott megelőzés mint algoritmus, amely a történés peremfeltételeinek átírásával képes eléje menni az eseménynek a fenntarthatóság, sőt az önmeghaladás véget, nem a struktúra tulajdonsága; nem a struktúrának van képessége, hanem fordítva: a képességnek lehet és kell, hogy legyen strukturáltsága, mely fázisról fázisra, szintről szintre módosulhat. Minél nagyobb a diverzifikáció és előrehaladottabb a regresszió, annál nagyobb előretartást, erőteljesebb egyensúly-helyreállítást, integrációt, beavatkozást követel meg az Intellektustól a Világfolyamat egésze. Az önfejlesztő Megismerés mintegy lépcsőt jár be képessége erejének folytonos emelése véget, melynek legmagasabb emeletét nevezzük Intellektusnak.

Az Intellektus is része természetesen a Világfolyamat teljességének, de mintegy kívülről, szándékától vezéreltetve képes rátekinteni a dolgokra. Transzcendens szubjektumként, önmeghaladás szándékával operáló emberként képes arra is, hogy legyűrje, felüllépje önmaga gyengeségeit, hibáit, eléje menjen önmaga depressziójának és leépülésének. Funkcionálásának módja tehát szükségszerűen eltér a kibontakozás útját járó Világ funkcionálásától meg a fiziológiai funkcionálástól, noha ezek mindegyike egyazon törvény megnyilvánulásai. Az Intellektusnak éppen az a feladata, hogy megismerésük által megszabaduljon a törvényszerűségek automatizmusától, mert csakis funkcionális függetlensége révén lehet képes mind önfejlesztésre, mind beavatkozásra. Ez viszont — tudomásunk szerint — csak az emberre áll, és annál sem függhet az elsajátított, vagy az átáramoltatott információ minőségétől, és még kevésbé az elvégzett rutin-tevékenység (munka) mennyiségétől. Azzal kell tehát kezdenünk, hogy miben tér el az intellektuális funkcionálásunk a funkcionálás egyéb módjaitól. Miért szükségszerű az, hogy szemmel láthatóan ingatag, ellentmondásos, és egyáltalán nem következetes intellektuális funkcionálásunkkal megkérdőjelezzük, tagadjuk a funkcionálás törvényszerű módját? És miért mond rendszeresen ellent az Intellektus az Értelennek? Mire jó ez a salto mortale, a funkcionális értelem megbízhatónak hitt deszkájáról való elrugaszkodás az intellektuális kaland, a bizonytalan innováció kedvéért? És hogyan tudhatja mindemellett az Intellektus magáénak a kontroll funkcióját?

A vezérléstechnika úgy tartja, hogy semmiféle dinamikus folyamat nem lehet meg annak kontrollja nélkül. A folyamat fennmaradását szolgáló önvezérlés — más szavakkal a kontroll kontrollja — olyan programja, dinamikus alrendszere kell, hogy legyen a rendszernek, amely függvénye a saját kontroll-paraméterének. Úgy kell tehát megítélnünk az önfejlesztésével teremtő Intellektus működését, hogy az azért komplementer rendszer-párja a Világfolyamat egészének, hogy beavatkozásaival a holografikus Teljességen keresztül képes legyen befolyásolni, megújítani önmaga és a Világfolyamat kontroll-funkcióját is.

A „hogyan”-t kutatjuk, de általában a „mi”-t látjuk meg, „mi”-ben, struktúrában gondolkodunk, és tapasztalt dolgokban fejezzük ki a látottakat. „A kvantumfizikában... két dologgal találtuk szembe magunkat — ezeket nem is igen értjük, de nem is tartoznak a mai fizikához —, a tudatos elmével és a „valamivel”,

ami (az eseményt) megfigyelni képes” – vallja be az alkalmazott matematika és fizika amerikai professzora (Squires, Euan: *Conscious Mind in the Physical World*. 1990, p.207). „Az eseménynek determinálnak kell lennie; a szelektor determinálja a kimenetét; a megfigyelés tette pedig gondoskodik arról, hogy a meghatározott esemény megtörténjen” (p.213). Ha nem is igen értjük még az esemény önmegfigyelésének ezt a mechanizmusát, arra a Kanti kérdésre, hogy „mi az elsődleges és valós, a tudat a priori vagy a posteriori eleme?”, már nem adhatjuk a Kanttól elfogadott és a tapasztalatra hivatkozó megszokott választ: az utóbbi. Úgy tűnhet talán, hogy — ha a megfigyelés a priori adott — a kvantumfizika „megtért”, hisz’ íme: elfogadja, hogy magasabb értelem nélkül nem jöhet létre semmi. Úgy tűnhet, visszatérhetünk a lételmélet tautologikus levezetéséhez: bár nem vagyunk tökéletesek, létezők, és mert minden, ami létezik, objektíve létezik, felettünk ott létezik a legtökéletesebb létező, mindennek kiinduló oka, a változtathatatlan változtató. Úgy tűnhet továbbá, hogy akinek nem ízlik ez az ontológia, annak a panteizmus a menedéke. Éspedig azért tűnhet mindez úgy, mert fent felejtettük az orrunkon a régi szemüvegünket: a statikán keresztül ítéljük meg a dinamikát. Márpedig a kvantumfizika nem a létező, hanem a keletkező, a kibontakozó világgal számol; a folytonos változást, s nem a létet tekinti premisszájának; a világot a kezdeti szétrepülés és az összeroppanás tendenciái közötti egyfajta periodikusan helyreállítandó egyensúlyként írja le (p.66). A stacioner világ sem lehet a változatlan világ, ha követelmény a szakadatlan egyensúly-teremtés. Az invariancia elve a változás irányultságának és a hozzá tartozó törvényeknek, s nem a változtathatlanságnak az elve. Alexander Friedmann már jóval Edwin Hubble előtt leírta, hogy fizikai világunk csak tágulásában vagy összehúzódásában, vagyis csak folytonos változásában stabil (Friedmann A.A.: *Reliativistskaia kosmologia*, 1966), kizárva ezzel a változatlan világ lehetőségét. Az esemény önmegfigyelése pedig ezek szerint feltétlen algoritmus a folytonos változást megjelenítő Világnak.

A megismerés nem úri huncutsága, s nem esetlegesen választott sportja az embernek; gyökerei a folyton változó Világegyetem dinamikájához tartozó önmegfigyelés alapalgoritmusáig nyúlnak vissza. Az esemény kezdeti önmegfigyelése még nem lehet a tudatos elme közreműködése, de annak feltétlenül előfutára. Mint ahogy a szelekció, az eseménynél szerepet játszó szelektor akciója sem a tudatos elme megnyilvánulása; legfeljebb annak korai hajtása. Amennyiben a folytonos változást jelentő Aktivitásból indulunk ki, az önmegfigyelés és a szelekció funkciói a kibontakozás önvezérlését és önkorlátozását, önkigazítást, egyszóval a folyamat önbeavatkozási képességét fejezik ki. Ez az állítás csupán a statika felől néz ki furcsának, a „minden, ami változik, azt más változtatja” tomista tétel szemszögéből tűnik képtelenségnek. A Világmindenség folytonossággal bíró regresszív folyamat, melynek dinamikájára statikus megnyilvánulásai alapján vagyunk képesek rálátni. A Világ kibontakozásának törvényei azonban a folyamat, s nem a statikus megnyilvánulások törvényei. Az önbeavatkozási képesség magának a kibontakozási folyamatnak a képessége, mely úgy tartozik a kibontakozáshoz, mint a szétrepüléshez az összeroppanás. Ez magyarázza meg, miért van és miért fontos ebben a Világban a visszacsatolás jelensége. Minden visszacsatolás változtat a változás folyamatán, az önmagába való visszatéréssel eltéríti a folyamatot, és ezzel általában szabályozza azt. A kibontakozás elvben

véges folyamata nem zuhan nyílegyenesen az Ω -ba, hanem mintegy spirálba csavarodva önkorrekciónal újra és újra helyreállítja működését. A kibontakozó valami azonnal a vele komplementer inverzét is létrehozza, mintegy külső megfigyelőt is teremt magának; a spirál-tekervények száma pedig akár végtelen is lehet. Itt azonban ennél is többről van szó. Az önmegfigyelés a szétrepülését összefogással újra és újra kiegyensúlyozó Világ teljességének megnyilvánulása, a teljesség fenntartásának, érvényesítésének a mechanizmusa is, a növekvő diverzifikáció ellensúlyozása öngerjesztéssel elérhető beavatkozó erő révén. A kibontakozó Világ az önmegfigyelés által bontakoztatja ki az önmaga felügyeletét és tudatát, amely azért is szükséges, mert a gerjesztéses beavatkozás nem nélkülözheti, nem kerülheti ki a több jó megoldás közül a leginkább jó, mondhatnám a helyes megoldás választását.

A megismerés tehát a teljesség és az egyensúly fenntartásának az algoritmus a diverzifikáció és regresszió feltételei közepette. Ez tehát a működőképesség megőrzésének, folytonossága fenntartásának önbeavatkozásra alapozott módja. A fokozódó diverzifikációt exponenciálisan növekvő, erősödő megismerésnek kell ellensúlyoznia. Az innováció az Intellektus növekvő erejéből, annak révén gyorsítja manapság a gazdaságot és a globalizálódást. A megismerő és innovatív ember azonban önmaga fejlesztésével egyetemes küldetést is teljesít.

Az igazi innováció a teremtés, s nem a létszükségletek kielégítésének a tudománya. Létének karámjába zárt ember számára a radikális újdonság nem egy mindennapos esemény, hanem többnyire életét és világlátását felforgató alkalmazkodási kényszer, és egyúttal egy új fejlődési út, új dimenzió megnyitása. Az ember mintegy be van zárva léte szükségleteinek kapszulájába; világlátását is behatárolja az, amit maga körül lát és tapasztal. A kapszulán belüli világába a Teremtés jelensége mintegy kívülről érkezik számára ugyan érthetetlen, de megkérdőjelezhetetlen módon.

Azzal, hogy az ember gondolkodásával kivetíti a kapszulán belül kialakított kauzális rendet az ismeretlenre, tágabbra nyitja ugyan látóhatárait, a Teremtés forrását azonban csak kitolja az így elképzelt külső szférán is túl. A tudomány is segíti tapasztalati határainak kiterjesztésében. Átala az ember mintegy lyukakat fúr a kapszula falán, hogy új ismeretekhez jusson. Fel is fedezzük ily módon a Világ rejtett dolgait, rendre fogalmat alkothatunk róluk. A gyorsan táguló világnézetünk alapja azonban túlnyomórészt továbbra is a kapszulánk falára kivetített statikus világkép. A létre redukálás hajlamától is nehéz megszabadulnunk. Minden felfedezést és változást kapszulánk megszokott lényegéhez, mondhatnám fizikai Világunk teljességét és magára zártságát kifejező szubsztanciájához vezetünk vissza. Ha létünk múltjából nem extrapolálható a jövőnk, az innováció nem csupán kiszámíthatatlannak és megmagyarázhatatlannak, de támadóan tolokodónak és veszedelmesnek is tűnik számunkra.

Az újonnan szerzett tudományos ismeretek azonban egyre kevésbé vezethetők le a múlt ismereteiből. Az innováció tudománya arról szól, hogy megismeréssel és önfejlesztéssel az ember képes túllépni önmaga alkotta határain; nem csupán természeti analógia nélküli találmánnyal képes újat teremteni, de radikálisan új ismeretekhez is juthat. Ezt úgy is kifejezhetem, hogy a létkörnyezetébe zárt ember, ha elszánt, tehetséges és kellően képzett, kezébe veheti kapszulája irányítását, és a

Világfolyamat sodrásával való kölcsönhatásaiból olyan magasabb tudásra tehet szert, amely nem következik eddigi ismereteiből. Számára az innovatív teremtés egyben a Világfolyamat megismerésének, megértésének és módosításának kalandos, de vonzó és helyes útja.

Szász Ilma: A HATVANÉVES CSABA KÖSZÖNTÉSE

Kedves Csaba!

A 60 szerintem egy nagyon szép, kerek, harmonikus szám. Javane és Bunker számmisztikusok ezt okosabban fejtegetik, ezért leírom, hogy a 60/6 rezgés hatásainak mi mindent tulajdonítanak. Ők tegezik az érintettet, én is követem őket, aztán dönts el, hogy a Te esetében igazuk van-e???

„Rendelkezel azzal a képességgel, hogy az értelmet az intuíció emberi formájának tekintsed, és hogy hagyjad időnként elcsendesedni, hogy helyet készíts az igazi bölcsességnek, ami az előre gyártott ideáktól és előítéletektől teljesen mentes. Energikus vagy és mindig magas célok lebegnek a szemed előtt. Sokan idealistának tartanak. Egész sajátosan ötvöződ a logikát és fantáziát, ami a tudatod és tudattalanod közti finom egyensúlyt mutatja. Vezéregyéniség vagy, nagyvonalú, aki tekintettel van másokra is. Sok fáradozással és tudatos munkával kell eredményeidet elérned. („Ohne Fleiss kein Preis”, „Szorgalom----jutalom”) Alkotó vagy és találékony.

A kísértés a negatív oldal felől a rebellió veszélyeként jelentkezik. Az alvajáró biztonságával érezheted, hogy tervezeteidet sikerre vezérel, mégis magas szellemi potenciálot egyéni törekvésekkel, kreatív tehetségedet önkényes alkotásokkal elpazarolhatod.

A tarot kisárkánium 60/6-os kártya szimbóluma a Kard hatos. Egy férfi egy asszonyt és gyereket szállít át egy csónakon (a három alak az értelem, érzelem, kreatív intuíció hármasságának jelképe). A túlsó parthoz igyekeznek a tudattalan vizén. A férfinak nincsenek nehézségei a csónak kormányzásában, mert a víz nyugodt. A hat kard hegyével a csónak elejébe szúrva védelmet képez, jelezve, hogy a munka dandárja elkészült. Harmónia uralkodik a három alak között, mert mindannyian ugyanabba az irányba törekszenek az értelmes tudat (a Férfi) irányításával.”

Születésnapi ajándékként hadd küldjek még néhány okos gondolatot:

Paracelsus: Aki azt képzeli, hogy minden gyümölcs ugyanakkor érik, mint a szamóca, az semmit nem tud a szőlőről. (Húsz évesen még biztos nem Metaelméletről álmodtál, és ki tudja, hova jut még el a csónakod???)

Platon: A szeretet az út vissza az Egységbe, amelyből kiestünk, és amibe visszavágyunk. Az ősidőkben egyek voltunk. A vágyat, epekedést, hogy visszatérjünk az Egyhez, úgy hívják: Szeretet.

Tudom, a szufikat is kedveled. Ezért csatolom az Oveyszi szufi iskola tanítását is Baffia Enikő tolmácsolásában:

„A szeretet egy olyan erős vonzóerő, amely a létezés minden szintjét áthatja és összetartja. De minden szinten más formában nyilvánul meg. Egyik megjelenésében fény, a másikban az elemi részecskék között ható összetartó erő. Az anyagi létben pl. az igazi szülő és gyermek közt fennálló finom szál, ami a halálon túl sem szakad meg.

Ha a szeretet nem hatna át minket, akkor szétesnénk, elpusztulnánk. A szeretet a létezés állandó sajátsága”.

És hogy a szociológusnak is küldjek ajándékmorzszakat, idézek néhány részt Fabiny Tamástól a szeretethimnusz mai tolmácsolásából (amit talán még jobban is meg tudnál fogalmazni, mint ez a szerző)

„Ha olyan kiváló szónok vagyok is, mint Kossuth Lajos, vagy Martin Luther Kinggel együtt hirdetem, hogy „van egy álmom”, de szeretet nincs bennem, olyanná lettem, mint egy leomlott templomtorony megrepedt harangja.

Ha futurulógusként, a jövő mérnökeként vagy csalhatatlan közvéleménykutatóként előrelátom is a jövőt, szeretet pedig nincs bennem, olyan vagyok, mint egy összelapított, üres kólásdoboz, melyet unottan rúgnak tovább a kamaszok.

Ha akkora hitem van is, mint Luther Mártonnak és egy dunántúli parasztasszonynak együttvéve, de szeretet nincs bennem, olyanná lettem, mint a szél által cibált ördögszekér.

Ha két végén égetem is a gyertyát, hajnaltól késő estig robotolok, éveken át nem megyek szabadságra, ám szeretet nincs bennem, olyan lennék, mint egy üresbelű hagyma...

A szeretet nem fúj egy követ a bennfentesekkel, nem kacsint össze a hatalommal, nem örül pártok és politikusok acsarkodásának, de együtt örül a mező liliomaival és az ég madaraival.

A szeretet nem örül az ügyeskedéssel szerzett vagyonnak, de együtt örül az asszonnyal, aki megtalálja az elgurult drachmáját.

A szeretet nem veszi el szavatosságát, nem évül el, nem kerül *ad acta* nem lesz unalmas, mint a tegnapi újság...

Legyenek bár istentiszteletek, véget fognak élni. Legyenek bár egyházak, meg fognak szünni. Legyen bár ökumenikus mozgalom, el fog töröltetni.

Még nem találtuk meg a rák és az AIDS gyógyszerét, nem értjük távoli földrészek lakóinak nyelvét, nem fogjuk fel más civilizációk felénk sugárzott jeleit.

Ám egykor majd egyetlen asztalt ülünk körül mindnyájan és Ő lesz majd minden mindenben.

Most azért megmarad a hit, remény és szeretet, e három, és közülük legnagyobb a szeretet”.

Hittel, reménnyel és szeretettel köszöntelek én is ezen a szép évfordulón.

Áldja meg Isten minden további tevékenységedet.

Őszinte barátsággal

(Szász) Ilma

Szegvári Péter: Egy „mihasznú ember” (sic!) 60. születésnapjára

(Igaza van Kierkegaardnak!)

’The World could be understood looking backward, but would be changed looking forward’ – Kierkegaard

Kaptam egy könyvet 1977. június 20-án egy bejegyzéssel: „Szegvári Péternek baráti tisztelettel – Varga Csaba”. A könyv a „Nemzeti Stratégia 2020-ig Könyvek” sorozat első kötete, amelyben Varga Csaba a magyar nemzeti stratégia kialakításának lehetőségeit boncolgatja egy globális erőterben, s cikkének egyik alcímében felteszi a kérdést: „Igaza van-e Kierkegaardnak?”. Nos, ha jól értettem az akkori üzenetet, akkor a mottóban jelzett filozófusi idézettel is mondhatom: „Igaza van Kierkegaardnak!”. Már amennyiben elfogadjuk Varga Csaba rendszertanilag „kívülálló”, de mégis az új rendszer ígéretei és Magyarország jövője iránt „elkötelezett” megjegyzését: „... a hit egy egész életre szóló feladatot jelent”.

Igaza van Kierkegaardnak, hiszen a jövőkutató és az ebben hívők nélkül csak a történészek megértő magyarázatára szorítkozhatnánk, s talán jobban tisztában lennénk azzal, hogy „honnan jöttünk”, de kevésbé látnánk, hogy „hová megyünk”. Az ősi társadalmak sámánjai ugyan kihaltak, de a mai korban is szükségünk van jövőbelátókra, akik lukácsi értelemben a hit és a tudomány valaha közös gyökerű világlátásával vannak hasznunkra. Bár a mai világ jobban becsüli a hitbéli elkötelezetteket, s jobban hisz a tudomány felkent papjainak, szerintem nem reménytelen, hogy Varga Csaba életművét látva a közösség a jövőkutatóban ne „mihaszna”, hanem „mihasznú” (sic!) embert lásson. Olyan embert, aki a maga javára de a közösség hasznára dolgozik, „aki nem kötelezi el magát sem a rendszer mellett, sem a rendszernek: ír, mert az írás számára luxus, és ez annál kellemesebb és meggyőzőbb számára, minél kevesebben veszik és olvassák”.

Az 1997-ben megjelent kötet publikálása óta örömmel jelenthetem, hogy van már „hivatalos jövőképünk”, hiszen az országgyűlés 2005. decemberében két stratégiai dokumentumot is jóváhagyott, amely 2020-ig határozza meg Magyarország nemzeti fejlesztési és területi célkitűzéseit. S ebben a dokumentumban felsejlik, hogy Varga Csaba írásait a dokumentum készítői mégiscsak olvasták, mert a nemzeti stratégia nem egy elszigetelt, hanem egy globalizálódó világba integrált jövőképet fest a számunkra. Ugyancsak jó látni, hogy a „hülyeség-alapú társadalom” helyett az országos területfejlesztési koncepció a Varga Csaba által is favorizált „intelligens régiók” kialakításában látja a területi versenyképesség és az esélyeiben kiegyenlített térségi fejlődés zálogát. Vagyis a „kívülálló” szavai és gondolatai a mi hasznunkra váltak, igazolván a jövőbelátás kierkegaardi szükségességét.

Persze, ha elfogadjuk Kierkegaard magyarázatát, miszerint a jövőbelátó nem filozófus, hanem inkább költő, akkor Varga Csaba írásait tekintve – Weöres Sándor szavaival – kikiálthatjuk: „Államreform kéne régen!”. Leszögezem, hogy én is felkiáltójellel államreformért kiáltok, de az erről való közös gondolkodást azért is szükségesnek tartom, mert a „hogyan” és a „mikor” kérdése is foglalkoztat. Igen, államreform kéne régen, mert a mai rendszer megváltoztatása nélkül joggal gúnyolhatnak minket a világban „Abszurdisztánként”, vagy éppen ennek sikeres megvalósítása esetén mi magunk is büszkélkedhetünk több mint tizenöt évvel a rendszerváltoztatást követően egy „Csodaországgal”.

Mégis, anélkül, hogy az államreform régóta meglévő szükségességéről alapos elemzést végeznénk e helyütt, talán érdemes aláhúzni azt, hogy a társadalomirányítás rendszerének átalakítása Magyarországon az Új Gazdasági Mechanizmus keretében már körvonalazódott, de a „regionalizáció” jegyében a regionális tervezési struktúra átalakítása ekkor még nem kapcsolódott össze a közigazgatás reformjával és valódi helyi hatalom híján a „regionalizmus” (decentralizáció) kérdésével sem. Az elmúlt évtized azonban új változásokat hozott a magyar közpolitika történetében és ez felértékelte a területfejlesztési, a regionális-politika jelentőségét és a közigazgatáspolitikával való összefüggését, különösen az Európai Unió csatlakozással összefüggésben, valamint világossá tette egy túlságosan gyors decentralizációs folyamat eredményeként létrejött „település-orientált” rendszer működőképességének határait. Talán érdemes elmélkedni azon, hogy az elmúlt több mint 15 évben vajon miért nem jöhetett létre egy olyan korszerű térszerveződési rendszer, amely a rendszerváltás után valamennyi kormány által megfogalmazott közigazgatási reformprogramokban egyébként mindvégig megfogalmazódott.

Ezt a magam számára úgy fordítom le, hogy Lipjhardt rendszerezése alapján a politikai kormányzás jövőbeni megvalósításában a „többségi elvű demokráciát” egyre inkább fel kell váltani a „közmegegyezésen alapuló demokrácia” modelljével. A konszenzusra épített kormányzást ennek megfelelően olyan hatalomgyakorlási technikának tekinthetjük, amely nem a kizárásra, hanem a befogadásra alapozódik, ahol a „többség” nemcsak a kormányzati támogatottság minimális mértékével elégedett, hanem a lehető legszélesebb kiterjesztésére törekszik. A közmegegyezésen alapuló kormányzás a hatalom teljes vagy viszonylagos koncentrálása helyett alkotmányosan is a többségi uralom korlátozását feltételezi. A konszenzusos kormányzás alkotmányjogi megfelelője egy olyan rendszer, amely előírja és ösztönzi a hatalom megosztását és korlátozását. Ennek megfelelően a „bizalomra” / „bizalmatlanságra” hivatkozóknak óhatatlanul szembe kell nézniük azzal, hogy e rendszerben kiegyensúlyozottnak kell érvényesülni abban az értelemben, hogy nemcsak a hatalmi ágak elválasztását, hanem versengő kiegyensúlyozottságát is lehetővé kell tenni, beleértve a hatalom széles értelemben vett decentralizálását. Talán így érthető, hogy Varga Csabával egyetemben miért nem lehetünk teljesen „kívülállók”!?

Varga Csaba egy szabadságszerető ember, ahogyan Bibó István ezt a II. Világháború előtti években íródott politikai tízparancsolatában kifejtette: „Bízik a közösség erejében, az emberek többségének a tisztességében és abban, hogy ezt

elegendő bátorsággal és igyekezettel érvényre is lehet juttatni, ezért a maga példájával, minden rosszhiszeműség elleni együttes és eredményes fellépéssel és minden jóhiszeműség számára a bizalom előlegezésével erősíti maga körül a közösségben és a tisztességes szándékok győzelemre vihetőségében való hitet.”

Fotó: Füzi Gábor

Isten éltesen 60. születésnapodon, Te szabadságszerető ember!

Baráti tisztelettel:

Budapest, 2006. június 30.

Szoboszlai Zsolt: **Húsz év a hatvanból**

Varga Csaba eddig eltelt életének hossza szociológiai terminussal hat kohorsz. Csaba éppen tíz évvel, vagyis egy kohorsznyival idősebb nálam, hamarosan ötven (ez újabb öt kohorsz) leszek. Matuzsálemek vagyunk, így együtt. Ha belegondolok, kissé bizonytalan vagyok, melyik kerek életkor kelt riasztóbb vagy felemelőbb érzéseket bennem, lassan túl egy hosszabbra sikeredő emberélet felén. Vélhetően az öröm és az alkalomhoz illő emelkedettség az erősebb, hogy lám, megéltük egészségben, barátságban ezt a szépülő kort, sok, erre szintén érdemes kitűnő férfitársunkkal, barátunkkal ellentétben. Jól emlékszem, édesapámat mennyire megviselte az 50. év és aztán hamarosan elment, hatvanon alig túl. Ötvenhez közeledek, s nem mindig viselem jól.

Csaba alkatán, személyiségén viszont mintha nem fogna a múltó idő. Sokszor, sok mindenről beszélgettünk már, az életkor jelentőségéről vagy jelentéktelenségéről igazán sosem. Közelítettünk e témához talán, mikor pár hónapja, érzelmi dilemmám kapcsán egy Ady ligeti vendéglő ebéd utáni kellemesen lusta miliójében arról beszélgettünk, mennyire fontos az érettebb kor és a kor adta tapasztalásból sarjadó lehetőség, mikor a férfiember számára már nem az újabb hódítások vagy egzisztenciális nyereségek a fontosak, hanem az válik elsőrendűvé, hogyan adja át megszerzett tudásának legalább töredék részét az érdekesebbeknek.

Hatvan évesen sokféleképpen lehet méltatni egy embert, egy barátságot, egy életművet. Nem vagyok kritikusa, nem vagyok ellensége vagy vetélytársa, mindenkor tudtam őt barátként és tanítóként tisztelni, megőrizve a magam szellemi szuverenitását. Most is ebből a pozícióból tekinthetek csak vissza arra a két évtizedre, amely alatt személyes sorsunk összefonódva vagy más és más területeket cserkészve érintette egymást.

A hatvan és az ötven évből közel húszat (ez ismét két kohorsz) időnként egészen szoros, mindennapi barátságban, folyóirat és könyvkiadási vagy éppen rendszerváltoztató politikai küzdelmekben, később intézetalapító lázban, közös periodikában, információs társadalom projektekben, baráti-gondolkodó társaságokban, távoli országok konferenciáin, tájain és kultúrájában, jumbo jet-eken a Földtől képletesen is elrugaszkodva, új ihletet merítve vagy régi ideákat erősítve töltöttünk együtt.

Barátságunk első éveiben sokszor fejeztem be az akkoriban általában politikai tevékenységekkel telő napot Csabáék Aradi utcai, Makovecz-féle tetőtéri lakásának vendég matracán. Többször jártak Csaba és Éva (a feleség és „küzdőtárs”, róla is szólnom kell még) nálunk, Hódmezővásárhelyen. Emlékezetes számomra, mikor '89 telén, már hazafelé menet árokba csúszott a Skoda („Hol az a pálinka?” – állított be az eset után késő este, ismert vehemenciával Éva), s régi jó kollégáimat felzörgetve autót mentettünk, hogy másnap folytatható legyen az út s az élet. Politizáltunk, küzdöttünk

vagy gondolkoztunk együtt. Szép, vállalható, mai szemmel is tartalmas évek. A húsz év alatt sohasem éreztem, hogy ne lenne közünk egymáshoz, s mindahhoz, amit együtt vagy külön fontosnak tartottunk.

Megismerkedésünk Kéri Lacinak köszönhető, aki akkoriban, az 1980-as évek második felében az általam kitalált és központi szándék nélkül, vidéki folyóiratként az elsők között életre hívott vásárhelyi JUSS-hoz ajánlott támogató partnereket. Csaba is az „ajánlottak” között volt, s miután felkerestem őt, nemcsak találkoztunk, de a sorsunk is összefonódott valamelyest. Csaba a JUSS szerkesztő bizottsági tagja és rendszeres szerzője lett: számos kitűnő írás, interjú és beszélgetés mellett tematikus számok (kapitalizmus vita stb.) ötletgazdjaként is fontos szereplője a lapnak.

A JUSS számomra nagy szerelem volt, de „elmúlt” éppen hét év alatt, mint a nagy szerelmek legtöbbször szokott. A barátság húsz éve tart. Szép időszak volt eddig is, hiszen száz dolgot csinálhattunk együtt. Az első közös szál a folyóirat alapítás láza: Csabáék a Hitel indításánál bábáskodtak, én a JUSS kiadásán fáradoztam, s közben összebarátkoztunk.

Ha szakaszolható a barátságunk, akkor az első négy-öt feladattal túlterhelt évünk gyors és rövid szakaszokból, mozgalmas ciklusokból állt, s meghatározó volt benne a rendszerváltás, e helyt joggal mondhatom így: a rendszerváltoztatás felemelően izgalmas két-három éve. Főként 1988 és 1989, de talán még 1990 is, bár az utóbbi évben már inkább „utóvédharcok” zajlottak. Egyrészt a Magyar Néppártban, másrészt a politikai centrumból kiszoruló, illetve az új hatalomban fontos szerepeket vállalókkal, az akkor még a közös értékeket képviselő hatalmon kívüliekkel is együtt gondolkodókkal az Aradi utcai rendszeres, heti találkozókra. Izgalmas a névsor egy része, ha visszatekintek akár csak erre az időszakra is: Bogár László, Csintalan Sándor, Füzessy Tibor, Kósáné Kovács Magda, Pozsgay Imre, Ugrin Emese.

Az Ellenzéki és a Nemzeti Kerekasztalban 1989 nyarán és őszén hosszabb ideig Varga Csaba mellett képviselhettem a Magyar Néppártot. Volt ennek az időszaknak komolyabb és vidámabb hozadéka is. Az MSzMP első, Szegeden alapított Reformkörének egyik alapítójaként nyár elején még közvetíteni próbáltam az egyaránt erősödő állampárt reformszárnya és az Ellenzéki Kerekasztal között, de ezt a történelmi lehetőséget akkor (már jobban látszanak a ma is érvényes motívumok) egyik fél sem vette kellően komolyan. A „történetet” néhány éve megírtam részletesen a Reformkörökről szóló könyvbe, de valamiért ott és akkor nem közölték. Bízom benne, talán egyszer ez a történet is napvilágot láthat valahol.

A parlamenti háromoldalú kerekasztal tárgyalásokról e helyt nem állom meg, hogy két jellegzetes, másutt nem publikált történetet ne mondjak el. Az egyik „hőse” az SzDSz-es Tölgyessy Péter, aki rendre kitűnően szerepelt a Nemzeti Kerekasztal alkotmányozási vitáiban az MSzMP politikusokkal és szakértőkkel szemben. Egy ilyen nap, egyik jól sikerült „akciója” után hátrafordulva, a mellettem ülő Pető Ivánnak a következő módon értékelte saját teljesítményét: „Láttad, milyen nagyszerű voltam?” A másik megidézett eset Varga Csaba külföldi távolléte alatt történt. A néppártos

delegáció második emberéből így első lettem, s kiülhettem a tárgyalóasztalhoz. Pontosabban kiülhettem volna, mert az EKA ülés és a Nemzeti Kerekasztal közötti szünetben sokáig beszélgettem valakivel a folyosón, így mire a Vadászterembe értem, minden hely foglalt volt az ellenzéki pártok oldalán az asztal mellett. Láttam, hogy az MDF-ből nem csak a delegációt vezető Antall József, de Szabad György is az asztalnál ül, holott erre pártonként csak egy főnek volt joga. Megálltam hát a széke mögött, s 32 évem pimaszságával félhangosan azt mondtam, „csak úgy”, a levegőbe: „úgy látszik, a Magyar Néppárt ma nem ülhet le a tárgyalóasztalhoz”. Kis szünet után Gyurka bácsi vérvörös fejjel rúgta ki maga alól a széket, s mondta felpattanva, hogy „Ülj le, kérlek!”. Köszönettel meg is tettem, de bántott a lelkiismeret, ugyanis Szabad Györgynek tisztelője voltam azért is, amit akkoriban tett, meg anyai ágon hódmezővásárhelyi orvos dinasztíából származott, ismerte az általam szerkesztett JUSS-t, megsúgtam hát a mellettem ülő Antall Józsefnek, hogy bánt a dolog, most mitévő legyek. Mire ő nyugodtan, kissé talán flegmán annyit mondott: „Ne foglalkozz vele, hisztis.” A „hisztis” politikustársból jó fél évvel később az első szabadon választott Parlament elnöke lett.

A Néppártból való távozásunk (kizárásunk, még pontosabban kizáratásunk) után nem követtem Csabát a politikai pozíciókeresésben sem az FKGP, sem a KDNP, sem a Konzervatív Párt holdudvarában. Egy ideig hárman (a kecskeméti Forrás, majd békéscsabai Napóra főszerkesztő Hatvani Dániellel együtt) szerkesztettük a Zárt Kör című periodikát, s tevékenykedtem a Stratégiakutató Intézet alapításában, első kutatási periódusának kimunkálásában.

Korán, még a múlt rendszerben közös társaságot alapítottunk négyen, a feleségeinkkel: Vargáné Csorba Évával és Dürwanger Gyöngyivel. Ez volt a Németh László-i kifejezést kölcsön véve a „Tanú” Betéti Társaság. A vállalkozás ebben a periódusában nem játszott nagy szerepet egyikünk életében sem, de hasznos tanulási folyamatot jelentett.

Közben kényszerű egyéni vállalkozásban ismerkedtem a nagykereskedelem és a kapitalizmus lehetőségeivel, alapítványi formába „mentettem” Vásárhelyen a JUSS-t, s 1992-től ismét kanyarodott (vagy talán egyenesedett?) az utam. Megpályáztam egy új kutatóhely létrehozását, s létrehozhattam Szolnokon az MTA Regionális Kutatások Központja Alföldi Tudományos Intézetének Társadalomkutató Csoportját. Nagy kihívás vidéken, a semmiből kutatócsoportot létesíteni, majd fenn is tartani és fejleszteni azt egy előzmények nélküli, kutató hiányos térségben. A dolog működik, hiszen másfél évtizedes a szolnoki társadalomkutató csoport, egyre szebb kutatási és kutatói eredményekkel, gyarapodó elismerésekkel.

Barátságunk lazább időszaka következett. Jómagam Szolnokra költöztem, kutatócsoportot „gründoltam”, újból nagykereskedelmi vállalkozást indítottam, főiskolákon tanítottam és jól-rosszul neveltem számos gyermekemet. Csaba orosz fémkereskedelmi és egyéb bizniszekben tette próbára üzleti tehetségét, szellemileg és valóságosan is (akkor éppen Nagykovácsiban) építkezett. Kellott is, hiszen jöttek az első házasságból született Virág után az újabb gyermekek: Borcsa és Dorka. Kezdetől

kapcsolatba, mondhatom, jó kapcsolatba kerültem a családdal, a számos nővel, aki Csabát körülveszi. A mindent „elnéző” édesanyával, az utolérhetetlen tehetségű szervező és társasági központként is bármikor „hadra fogható” feleséggel, a nagylányként, majd ifjú hölgyként helyét kereső és megtaláló Virággal, az édesapával igen szoros kapcsolatban élő, kisgyermekként vadócnak és öntörvényűnek tűnő, bakfisként rendkívül nyitottá és barátságossá érő Borcsával, Dorkával.

Ezekből az évekből a Balatonszabadiból előbb praktikusán, majd végleg Nagykovácsiba „telepített”, s ott méltó helyre találó Csaba-napi baráti együttlétek emléke, az évről-évre részben változó társaság, az ágazó-bogazó gondolatok és barátságok, a Csaba-módra (diófalevéllel, cukorral) bolondított marhapörkölt íze rémlik fel leginkább.

Komolyabb és tartósabb szakmai kontaktusunk újra a kilencvenes évek végén, a Dél-Alföld információs stratégiájának készítése kapcsán teremtődött. Azóta számos területen találtunk új együttműködési alkalmat, lehetőséget. Sokat csavarogtunk is együtt az elmúlt néhány évben. India, az Ázsiai Média, Kommunikációs és Információs Társadalom Szövetség Madras-i (Chennai, ahogy a tamilok mondják) információs társadalom konferenciája, a dél-indiai „barangolások”, vagy a belgiumi (brüsszeli) civil tanulmányút, legutóbb az egyiptomi tudatfeltáró körút, s közben még ott volt Finnország: Tampere és Helsinki, a finn-japán-magyar kutatói együttműködés is.

Lassan két évtizede kísérhetem figyelemmel Varga Csaba személyiségét és tevékenységét többnyire egészen közről. Hallgatom néha az ellenérdekeltek, az irigyek, a konkurencia hangját, melyek sokszor nem értékelik a barátom teljesítményeit. Nincsenek könnyű helyzetben. Nekem is több évembe, számos személyes tapasztalásba telt, míg rájöttem a „vargacsabás” titokra. Arra, hogy általában nem egy-lét lépéssel jár az aktuálisan elfogadott és így jól-rosszul tolerálható közösségi tudások, az uralkodó elitek közvélekedést determináló meglátásai előtt, hanem sokkal, néha követhetetlenül számos lépéssel. Azt gondolom, jó pár éve felfedeztem és közben megtanultam elismerni és tisztelni Csaba sokak által utolérhetetlen képességét a bölcs és távlatos előrelátásban, a sokszor irracionálisnak vagy eretneknek tűnő gondolatok nyomtatottan is megörökített tehetségében.

Sok apró és nagyobb mozzanat kimaradt ebből a rövid emlékező írásból, részben szándékkal is: miről írnék, mit idéznék föl a hetvenedik, a nyolcvanadik és további kerek életút állomásokon?!

Ha tanítványként próbaképpen a már kissé meg is idézett jövőbe tekintek, mintha újabb közös valóságos és virtuális utazásokat (távol-kelet: Tibet, Kína, Japán?) látnék.

Kedves Csaba!

Elfog a távlatosság és az időtlenség jóleső érzése, ha a közös élményekre gondolok, vagy ha együtt töltve az időnk, gondolataid hallgatom, legyen az Ázsiában, Afrikában, Európában; Magyarországon vagy Nagykovácsiban...

Menjünk barátom, lássunk világot, míg erős a láb és a szív, az elmélkedést kedvenc karosszékünkben az idők végezetéig is jól művelhetjük!

Varga Virág: Egérlyuk

Egérlyuk.

Ez volt a neve, annak az óvó-védő ölelésnek, ami mindig biztonságos meleget nyújtott. Amire minden gyereknek, felnőttnek, embernek szüksége van, amire mindenki vágyik, amelyben valamennyiünk megnyugodhat, fellelegezhet, megpihenhet. Egymás mellett feküdtünk, Ő és én, a Nagy és a kicsi, a Felnőtt és az ovis. És az egérlyukban megőriztem Weörös Sándor sorait. Felnőttként ugyanezt alkalmazom az én ovisaimmal, és csak remélhetem, hogy az a továbbadott meleg, ami most már hozzájuk is elér, ugyanilyen fűtőértékű emlék marad. Mert majd nekik is ezt a szolgálatot kell továbbhagyományozniuk. Olvasótábor. A büszkeség, hogy én vagyok a Varga Csaba lánya. Sok mindent nem értettem még abból, amik ott elhangoztak, de azt éreztem, hogy ezek nagyon jelentős dolgok, ezért izgatottan figyeltem. Fenntartva persze a jogot, hogy ha kell, el is szunyókálhassak. Mert a kérdéseket, ugye fel is kell dolgozni. Kamaszkor. Veszekedések, mindenki mindenkivel, nem jó. De túléltek, végre elváltak, végre talán a kamaszkornak is vége. A legnagyobb dolog, amit az Apámtól megtanultam, az a tolerancia. Bár még mindig nem vagyok a képesség maximális kihasználásában, érzem, hogy jó úton haladok. És ezen a nyomon Ő indított el. Remélem Ő is szeret engem, ahogy én Őt. Mindig elhatározom, hogy több időt szakítok magunkra, hogy többet fogom kérdezni és hallgatni. De szerencsére még csak 60 éves, rengeteg időnk van még.

Vargáné Csorba Éva: **Egy fele-ség 60 éRve mellette és ellene**

Az én édes felem, uram és parancsolóm, társam jóban, rosszban, a hitvesem kerek évfordulóhoz ért. Eddigi életének felét (lineárisan, ebben a tér-időben) talán nem velem töltötte, de ez mit sem jelent, mert a vele eltöltött 20 és egynéhány év duplán, vagy triplán számít.

Az, hogy egyek vagyunk talán leginkább a KGB-t, a MOSZAD-ot és a hazai szupertitkos ügynökséget érintette leginkább fájón, mert tudtommal nem „szivárogtam”, általam ugyan nem fértek közelebb az én egyetlenemhez, és nem árthattak neki. Ami ártás érte rajtam át, általam, az csakis a saját butaságom, önzésem okán jutott neki.

Mert mint mindannyian tudjuk, a nők választanak. Párt azt mindenképpen. Van, hogy csak másodjára találják el az igazit. Még mindig jobb így, mintha sohasem lennék meg. Én is csak egy vázlat után kezdtem a nagy műbe. Jó kapcsolatba, házasságba. Oroszul a ház (doma), a kemence (pécska), a melegség (mi is?) nőnemű. A fele-ség szerep kemény lecke. Hogy mért vagyok máig benne, íme az érveim:

+1. Akartam feleség, anya és háziasszony lenni. Csaba e szerepköröket már kapcsolatunk kezdetétől elismerte, akarta, segítette. Ez mellette szóló érv.

+2. Az én Csabám szuverén személyiség - nem tűr másmitet hosszan maga mellett. Ha maradni akarok, nekem is azzá kell válnom. Ha maradni akar velem, neki is annak kell maradnia. Ha együtt akarunk maradni tűrni, tisztelni kell egymás szuverenitását. Csaba mellett szól hogy ezt tudta, tudatta és éli.

+3. Támaszték, biztos háttér, szilárd alap kell ahhoz, hogy valaki szellemi szárnyalásba, új tervekbe, azok megvalósításába fogjon. Ha két ember ezt nyújtani képes egymásnak, és önzetlenül az már valami, tényleges szövetség. Csaba mellett megélhetem. Csaba mellettem megélheti. Na nem? Ez is mellettünk szól.

+4. Békén hagy, ha nem hagyom békén. Sikerült a Föld nevű bolygó legnyugisabb férfitját kifognom. Meg tudja várni, hogy magamtól kiengedjem a fáradt gőzt.

+5. Vele akarok lenni halálig, vagy vele voltam és leszek is mindig, mert hűséges, és én is az tudok lenni mellette.

+6. Nem unalmas mellette az élet. Bár a kívülállónak néha úgy tűnhet, hogy a házunk átjáróház, hogy nem lehet benne elvonulni, hogy naponta egy mosogatógépnyi összegyűlik csak pohárból, és mindez azért mert Csaba csiga sose megy ki szívesen a házából, de ez koránt sincs így és nem is unalmas.

+ és ráadás 7. Előre megmondta, hogy lesznek (így, többes számban) gyerekeink, és az én összes pánikom, nyavalygásom ellenére így is lett. Két korántsem tejbetök leányunkra elég csak futó pillantást vetni, és látszik, hogy nem fáradt öregek utolsó erőfeszítésének gyümölcsei.
Stb...stb...

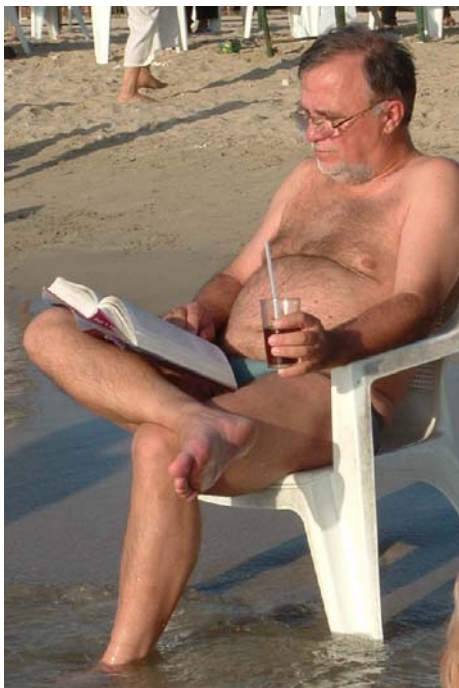
Tudnám én az érveket akár kétszer hatvanig is sorolni, de magam szabtam határt, terjedelmi korlátot a virtuális születésnap kötet írásainak. És mindig is utáltam az egyenlők közötti egyenlőbbeket. Ezért az írás második részébe szerkeszték egy csokornyit az ellene szóló érvekből:

-1. Nem lehet kibírni, hogy milyen rendetlen. Csak azért vagyok vele, mert élvezem, hogy minden szerszámat én rakhatok el utána.

Nekem okoz örömet, hogy minden vízszintes felületről évek óta rendszeresen begyűjthetem az oda felhalmozott írott és binalizált adathalmazokat, újságot, folyóiratot, könyvet, floppy-t, CD-t.-

-2. Férfi, tehát „tűznéző”, csömlátása van, távolba lát, de periférikusan csak gyatrán. Túlkoncentrálja az éppen Őt foglalkoztató ügyet. (- Ha te kedves olvasó érted egyáltalán, hogy miről is beszélek.) Vasárnapi ebédhez 5-6 hívásra ér oda, belapátolja a gallér mögé a finom ételt, mosolyog, dicséri és közben tovább ír, szerkeszt a fejében... ojjé... Ha befognám a szemét és megkérdezném, hogy akkor éppen milyen ruha van rajtam, hát nem tudom... Még ezt nem tettem, de mire jó az elkövetkező 60 év?

-3. Focilabda függő az én uram. Már láttam azt is, hogy rugdalja, de gyakrabban azt, hogy nézi amikor rugdalják. Eddig már 5 (írd és mondd öt) FOCI VB-t élt túl a házasságunk. Nem érdekes, hogy kinek a hihetetlen toleranciája okán.

-4. Betűfüggő is. Ő az, aki amikor végre elcipelhető egy moziba (fejenként 1500), az előadás előtt beugrik még a mozi melletti könyvesboltba (csak egy könyv, de ne tudd meg, hogy a mozijegy hányszorosért). Betűkre költ a legtöbbet, de főleg ő keresi meg a rávalót. De sokakkal szemben el is olvassa. (Amint a képen látható) Tartok tőle, hogy meg is érti. Nóta benne még tovább is munkál benne, és leírja amit...

Fotó: Bese Ferenc

-5. Tudatosan és nagyon kényezteti a lányait. Mi marad így nekem?

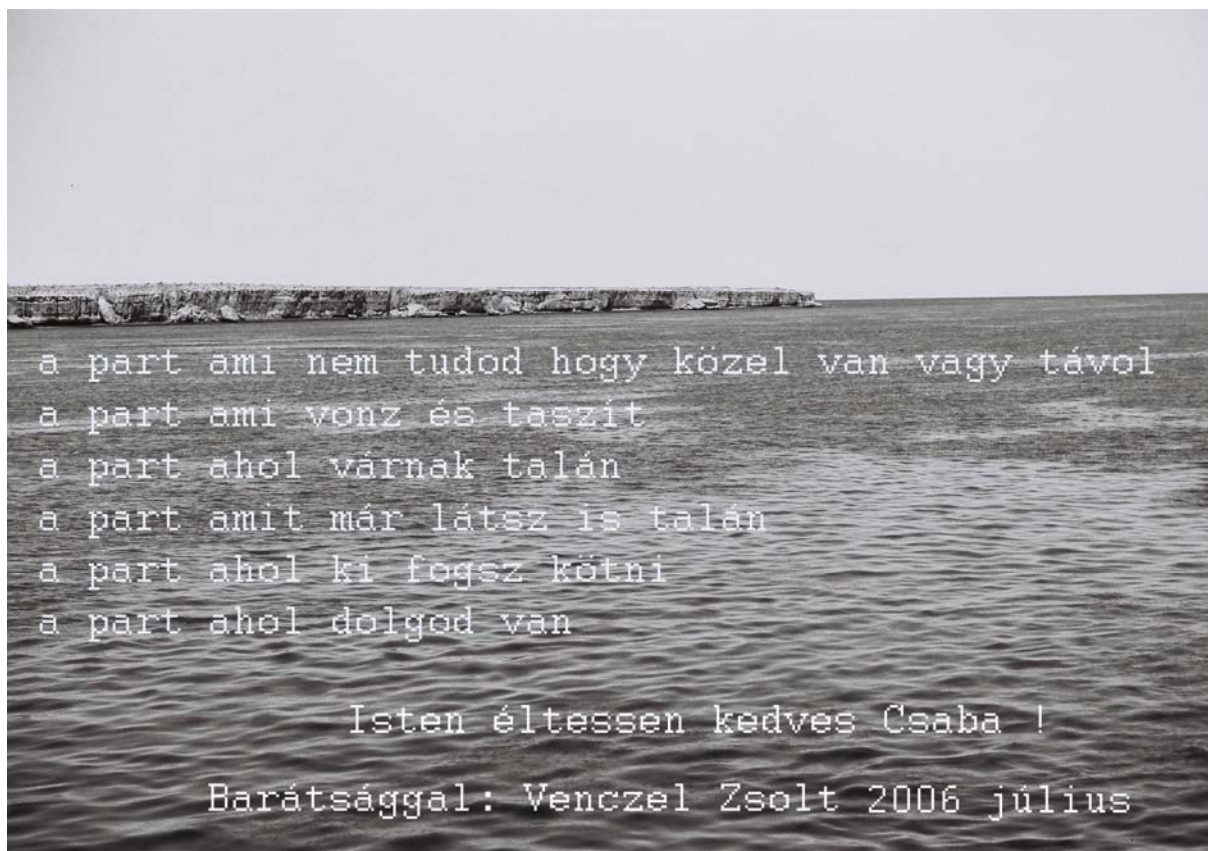
-6. Gátlástalanul mellőz el jól bevált, rögzült konvenciókat. Ha un valakit – lehet az nálunk rokon, vendég is - simán otthagyja utógondozásra nekem.

és ráadás -7. Ha jobban utána gondolok, nem is igen volna válóokom. Ez is az ő hibája.

És végül egy fohász: Istenem! Ne nagyon siess Őt magadhoz szólítani. Mit is kezdenél vele ott fenn, hiszen nélkülem olyan gyámoltalan.

Vargáné Csorba Éva

Magyarország

Zsolnai József: **PEDAGÓGIA ÉS TEOLÓGIA**

Problémavázlat

Varga Csaba jóvoltából Magyarországon a metatudományos, a metafizikai gondolkodás új paradigmája jelent meg. *A pedagógia új rendszere címszavakban* (1996) című könyvem tíz évvel korábban tárgyalja ugyan a pedagógiai gondolkodás reflektív- és metaszintjét *Reflexiók pedagógiák és metapedagógiák* címen, de ez a közelítésmód visszafogott – Varga Csaba metakoncepciójához viszonyítva – inkább a hagyományos európai tudományművelés paradigmáinak nyomvonalán halad.

A Varga Csaba által szerkesztett *Metalemélet, metafizika* (2005) olyan új elméleti horizontokat nyitott, amelyre nem állt módomban érdemben reflektálni. Mostani írásom se vállalkozhat erre, inkább annak bemutatására tesz szerény kísérletet, hogy a magam pedagógiaépítő törekvései hol várnak bővítésre. Bízom abban, hogy rövid időn belül Varga Csaba nagyívű metaelméleti hipotéziseire valóságos választ adhatok a pedagógia és társtudományai, valamint *A tudomány egésze* (2006) című könyvem néhány fejezete alapján.

A mostani szerény kísérletemet, amelyet Varga Csaba 60. születésnapjára állítottam össze *Pedagógia és teológia* címen, problémavázlatnak tekintem. A téma szisztematikus kifejtésével adós vagyok. Bízom benne, hogy 2006 végére egy szűkebb monográfia keretében módomban lesz kifejteni a pedagógiának és a teológiának mint egymás mellett élő, napjaink Magyarországon egymásra kevés hatást gyakorló ismeretrendszerek kölcsönhatásait. A kifejtés fókuszába a filozófiai, a teológiai, a pedagógiai antropológia jól-rosszul tematizált kérdései állnak majd.

Az eddigi munkásságom és akciókutatásaim sorra-rendre megkerülték a pedagógia és a teológia kérdésköreit. 10 évvel ezelőtt – még 1996-ban – *A pedagógia új rendszere címszavakban* és a *Bevezetés a pedagógiai gondolkodásba* (1996) című könyvemben kísérletet tettem a teológia, illetve a teológiai gondolkodás alapozásában, illetve kontextusainak kijelölésében szerepet játszó idealista filozófiai rendszerek, továbbá a vallástudomány nézőpontjának az átvételére.

A *Bevezetés a pedagógiai gondolkodásba* c. könyvemben a pedagógia világát alkotó tényezők sorában az *ember* téma mellett felsorolásszerűen szerepel az *érték* és az *abszolútum* is, kifejtését azonban mellőztem. Az abszolútum témáját *A pedagógia új rendszerében* a vallástudomány nézőpontjából jártam körbe. Tíz év távolából jól látható, hogy a *Bevezetésben...* a pedagógiai tényezők sorába emelt *abszolútum* kategória pedagógiai interpretációja kifejtésre vár.

A tudomány egésze (A magyar tudomány tudománypedagógiai szemléje) című könyvben és CD-n már együtt szerepeltetem a vallástudományt és a hittudományt. Ugyanakkor tény, hogy *A pedagógia új rendszerében* a hazai vallásbölcselet új fejleményeire, új eredményeire, kitüntette, *Mezei Balázs, Gáspár Csaba László, és Görföl Tibor* új szemléletű munkásságára még nem építhettem. Az is tény, hogy az eddigi Zsolnai-pedagógiákban mindenkor kitüntetett szerepe volt az *értékidealitásnak*. Csakhogy ez az értékidealitás erősen hegeli és marxi, illetve lukácsi és helleri interpretációban szerepelt és szerepel. Ez érhető tetten az *ÉKP pedagógiája* és az *Egy gyakorlatközelítő pedagógia* (1986) című könyvemben is. E szakmai önjellemzés arra sarkall, hogy keressem a pedagógia és teológia kapcsolódásainak feltárása során az értékidealitásnak egy újfajta értelmezését, és azoknak az értékeknek a pedagógiai interpretációját is, amelyeket a hazai egyházi pedagógiai és teológiai gondolkodás kínál megoldásként.

Egyértelmű, hogy az *abszolútum* kategóriánév a filozófia (a metafizika) hazai irodalmából (*Pauler Ákos, Brandenstein Béla*) került pedagógiai látókörömbé és kapott helyet a pedagógia tényezőinek sorában. A kérdéskört *Molnár Tamás* tematizálta filozófiailag *Teisták és ateisták* (2002) című munkájában. Az ő munkája lehet a további pedagógiai interpretáció alapja.

A *Nemzeti alaptanterv* liberalizmusa, kvázi tudomány- és művészetcentrikussága a magyar iskolázást és pedagógiai gondolkodást a 19. század állam- és egyházpolitikai háborúinak kompromisszumaként kezeli jelenleg is. Az állami iskolázás (önkormányzati iskolák) gyakorlatában a tudomány és a művészet mellett a hit témái hitoktatás címen – a tanulók és a szülők magánügyének tekintve – a nagy egyházakra és a felekezetekre bízott.

Az egyházi iskolák a tudomány, a művészet, a filozófia mellett a hitéletre szocializálás, illetve a hitoktatás keretei között gyakorlati teológia ihletettséű és elkötelezettséű pedagógiát művelnek. Eredmény: Magyarország pedagógusainak és diákjainak közel 80 %-a a vallásos és teológiai gondolkodást – szabadságjogként, magánügyként kezelve ezeket – szándékoltan kihagyja látóköréből, *megfosztva ezzel a pedagógusokat és a diákokat a transzcendens és szakrális kultúra teljességétől*. Mindezekből annyi kerül a hivatalos neveléstudomány látókörébe, amennyit a nagy alkotói életművek (Dante, Bach, Ady Endre, József Attila) kikényszerítenek. A legfőbb gond az, hogy a vallások világa, illetve a teológia által leírt transzcendens világ, az isteni tökéletesség világa, valamint az arról való gondolati reflexió és tudás legjobb esetben történelemként – vallástörténetként és egyháztörténetként – kap helyet a hivatalos állami pedagógiában. A hiátust az etikaoktatás és egy filozófiai értelemben interpretált *Embertan* nevű tantárgy kompenzálja több-kevesebb sikerrel. Ezzel szemben az egyházi iskolák a maguk pedagógiai tradíciója szerint gondozzák tanulóik hitvilágát a hitoktatás és a különböző szintű és mélyséű liturgikus események „elrendelésével” és/vagy felkínálásával.

A globális, regionális és demokratikus uralmi rendek, nemzetközi szervezetek, nemzetállami képződmények, a szabadságjogok, az alkotmányjogok védősáncai mögé

bújva szándékoltan vagy öntudatlanul számúzik a vallások világát, a hitre vonatkozó teológiai tudást az iskolázásból, s akaratlanul is a modern és a posztmodern gondolkodás által gerjesztett tudományos szubkultúrát favorizálja a hazai pedagógia. A sátánizmus, a terrorizmus, a pornó, a kriminalitás mint negatív értékrendek realizálódásai nemcsak hogy a pedagógia által reflektálatlanok maradnak, hanem veszélybe kerül az a szakrális kultúra is, amely forrása, serkentője, ihletője lehet a pedagógia világában is kivitelezhető alkotásra készítésnek, az alkotások pedagógiájának. Következmény: az eszményvesztés, az alkotáslehetőségek beszűkülése, a nemzeti és etnikai értékek zárójelzése, az értékpedagógiai gondolkodás elhalványulása és ellehetetlenülése. Ezt nem kompenzálja sem a napjainkban divatos konstruktivista pedagógia, sem a pszichoanalitikus értékpedagógia. De főleg nem oldja meg a kérdést a kognitív tudomány adaptációja, de az etológiai és evolúciós ihletettséggű pedagógia sem.

Paradoxon és egyben dilemma: a hitre vonatkozó teológiai tudás hermeneutikai, filológiai, ekléziológiai tematizálása és reflexiója segítheti-e a pedagógiát humanizációs – szabadságjogokat tiszteletben tartó – törekvéseinek újragondolásában. Ezért úgy gondolom, hogy indokolt egy *teológiai pedagógia* elnevezésű diszciplína kimunkálása, amelynek főbb témakörei a következők lehetnek.

- *Szent könyvek*, kitüntetetten a *Biblia és a bibliaértelmezés* pedagógiája
- *Nagy világvallások* pedagógiája
- *Ekléziológia* pedagógiája
- *A dogmatika* pedagógiája
- *A liturgiák* pedagógiája
- *Valláspatológiák* pedagógiája
- *A teológiatörténet* pedagógiája
- *A hagiográfia* pedagógiája
- *A krisztológia* pedagógiája
- *Teológiai rendszerek* hermeneutikája és pedagógiája
- *Összehasonlító vallástudomány* pedagógiája
- *Szakrális művészetek* pedagógiája

A lehetséges pedagógiák mint értékekhez, tanuláshoz, tanulássegítéshez kötött világok azzal a ténnyel függnék össze, hogy az ember természeti és társadalmi lényként, fejlődésben lévőként, növekedésben lévőként járja a maga emberi útját a fogamzástól a halálig a földi és a kozmikus lét világában, az „értem” és a „nem értem”, az érthető és a felfoghatatlan, a misztérium jellegű, titkokkal teli világ ösvényein, ahol nem tagadhatja meg az ember önmagát, önmaga különleges „lényiségét” (teremtmenységét, tanulásra kényszerültségét). Ebből következően az a nyers tény, hogy – elméműködése révén – nem csupán tudása van a világról és önmagáról, hanem a transzcendenssel – legalább a mindennapokban jelentkező határhelyzetekben (betegség, halál) – szembenézve, illetve számolva hitre is „kényszerített” társadalmi tapasztalatokkal rendelkezik a fejlődésben lévő emberi lény

érzelmi viszonyulásainak és szocializáltságának következtében. A ma emberének útja kettős.

a) Az egyik út a *transzcendens iránti közömbösség* és/vagy annak tagadása: naiv materializmus és/vagy harcos ateizmus címen, illetve belesüllyedés a naiv, mindennapi tudatvilágba, a mindennapi élet megismerési sémáiba, legyen szó akár tudományról, akár vallásról, filozófiáról, politikáról, jogról, művészetről. Mindezt tarkíthatja az egy néphez, egy nyelvhez tartozás tradíciója, hagyományrendszere, amelyet a *hagyománybomlás* után a média, a marketing befolyásol, avagy a társadalomból való kirekesztődés, a szegregáció, a depresszió, a szenvedés létállapotként való belenyugvó és/vagy dacos tudomásulvétele.

b) A másik út a *vallásos környezet révén a vallásos érzület*, a misztérium megtapasztalása, amely *hitként* hagyományozódhat. Ez a hagyomány az egyént egyházba, valamiféle vallási közösségbe, szektába tömörít(het)i, amelyben valamiféle „kodifikált” kinyilatkoztatás: sugallt és rögzített írásos hagyomány, szent könyvek (Biblia, Tóra, Korán stb.) révén rögzül egy dogmarendszer, amelyet a teológia tudománya és gyakorlata tart kézben az emberi élet értelmének magyarázata, szenvedéseinek értelmezése céljából a laikusok és a klerikusok együttműködése és egymásrautaltsága révén. Mindennek története van, amely ezt a fajta értékvilágot tradícióként, kultusként látja. Önnön sorsát megkönnyítendő pedig a maga személyes identitását valláskövetőként, kiválasztottként, megtérként, istenfélőként, üdvözülésre áhítozóként éli meg, ezt gyakorolja a mindennapok liturgiájában, s ebben őt a média, az egyház, az egyházi iskolázás és az egyházpolitika az emberi szabadságjogokat preferáló demokratikus berendezkedésű országokban és államokban.

Az most már a kérdés, hogy a 21.század professzionális pedagógiája ebben a globális uralmi rendben, ebben a behálózott világban, amelyben minden érték újraértékelése folyik, tehet-e még valamit a világi iskolázás a maga kötelező keretei között, az egyházi iskolázás mellett, illetve az európai kultúrától eltérő vallási kultúrák keretei között működtetett iskolázás mint alternatív pedagógiai rendszerek mellett. Az tehát a kérdés, hogy a hitre vonatkozó kanonizált, a tradíciót is megtűrő, az alternatív – az ezoterikus megoldásokat is preferáló –, a multikulturális és monokulturális értékeket egymással szembeállító és megtűrő világban lehetséges-e úgy pedagógiát művelni, hogy az az egyes ember javát szolgálja – Comenius-szal szólva „A világ útvesztőjében”.

Meglátásom szerint a pedagógiának a fenti dilemmája a következők végiggondolásával oldható fel. Egy *sokoldalú emberkép* fölvázolásával és pedagógiai körbejárásával; egy új, a 21. század tudástársadalmát preferáló műveltségkép fölvázolásával; metaelméleti gondolkodással, a pedagógia lehetőségeire és korlátaira vonatkozó pedagógiatörténeti tudás historiográfiai, illetve metahistoriográfiai felülbírálatával. Ehhez támpont lehet Varga Csaba metaelméleti erőfeszítése, továbbá az eszmetörténeti, művelődéstörténeti és mentalitástörténeti kutatások új szempontú historiográfiai értékelése.

Az emberkép rekonstrukciójához, újraértelmezéséhez álljon itt néhány közelítésmód. Az ember mint az *evolúció terméke*; a *mindennapi élet szocializáltja*; a *földi és a kozmikus világ lakója*; életútját növekedésként, *szakaszos fejlődésként át- és megélő, alkotásra érett*: nyomot, jelet hagyó lény a filozófia, a tudomány, a művészet, a vallás, a gazdálkodás, a karrierépítés létküzdelmeiben; *szenvető, haldokló, halottként* pedig elfelejtésre, kegyeletre vagy kultuszra váró; a misztérium titkait feszegető, az *abszolútum jeleit, kinyilatkoztatásait kegyelemként, misztikumként át- és megélő; önreprodukcióra született*, ennek kapcsán *élvezetekre is hajlamosított személyes egzisztencia*, aki ezt egészséges erotikában, vagy pornográfiában, vagy prostitúcióban gyakorolja s éli meg; *hatalomra, uralom gyakorlására* rejtetten vagy tudatosan *törekvő* lény; *aszkezisre, szentéletűségre, tökéletességre, szeretetkisugárzásra* kész és képes lény; *üdvözülésre, túlvilági létre, örök életre vágyó; történelemcsináló*; a teremtés titkait kifürkészni akaró *professzionális megismerő* a tudomány, a filozófia, a művészet eszköztára révén; kommunikációra, társasságra éhező, énmotogató, visszahúzódó, rejtőzködő, valamiféle *sorsra ítélt* vállalt és megélt szerepei révén; *folytonos identitáskereső*.

Az emberről fentebb vázlatosan felemlített jellemzők tematizációi a pedagógiai gondolkodás számára adottak a filozófiai, a vallási–teológiai, a művészi, a tudományos, az etikai–morális reflexiókban. Ezt kellene és lehetne a pedagógiának kezelnie, amennyiben professzionális, és egyben enciklopédikus teljességre fókuszálva próbálja segíteni azokat, akik bajban vannak, vagy alkotó életre törekszenek olyképpen, hogy a transzcendenssel és az abszolútummal is valamiféle bensőséges és személyes kapcsolatra vágnak a feltárt és még feltáratlan kommunikációs eszközök, kódok megfejtésével, bővítésével és újraalkotásával. Problémavázlatom talán érzékelteti, hogy amennyiben hiteles az előbbieken fölvezetett emberkép, a pedagógia – amennyiben segítségére törekvő ismeretkörnek és praxisnak tekinti magát – teendőinek újrafogalmazásához a teológiai tudást sem mellőzheti.

Pápa, 2006. július 8.

Utószó

Megköszönöm a szerzők igyekezetét, akik felkérésünkre Mesterem, Varga Csaba életének egy-egy mozaikját, emlékképeik egy-egy töredékét, elméjük egy-egy sziporkáját tették hozzá a közös műhöz. Így, első nekifutásra éppen hatvan oldalra sikeredett a TITKOS KÖNYV.¹

Hálás feladat volt a sok kedves írás egybeszerkesztése, mert sok-sok összecsengő gondolat találkozásának lehettem elsőként a tanúja.

Az írások egy fonálra, az Ő életének fonalára fűződnek föl és korántsem az eddigi életmű teljességét mutatják. Hiteles tanúbizonyságok, amelyek a megélt tér-idő határai között a közösen megélt harminc-negyven alkotó év összegzését szolgálják. Ugyanakkor nyitányai is az eljövő időknek, amelyben az az önző közös remény köt össze mindnyájunkat, hogy minél több szeretetteljes alkotó évet éljünk meg Varga Csabával, szeretett mesterünkkel, pályatársunkkal, barátunkkal, rokonunkkal (ki-ki válassza ki a neki tetszőt).

Csaba pedig magára vessen, mert feltétlen szeretetével Ő jogosított fel minket erre az önzésre.

Akik a szerkesztésre rendelkezésre álló idő rövideje miatt kimaradtak a szerzők sorából, még egy később meghatározott időpontig, például a következő kerek évfordulóig szívük szerint pótolhatják a hiányt.

E néhány gondolattal ajánlom elolvasásra a TITKOS KÖNYVET, mindenekelőtt Csabának és minden kedves olvasónak.

Lóska Anikó

---

¹ Ebből a kötetből – csupán műfaji okok miatt – a személyes leveleket, rövid üzeneteket kihagytuk. Ezért a kimaradt levelek szerzőitől elnézést kérünk.

Varga Csaba: **Búcsú (eddig) magamtól, s új teremtés előtt**²

Hatvan évesen: véget ért az élet, most kezdődik az élet. Van/nincs.

Nincs határ - vagy csak határ van. A határ már alattam és mögöttem van: ugrás és ugrás. Ez a boldogság, lobogó boldogság-élmény nélkül.

Semmi nem volt eddig, és semmi nem történt? Legfeljebb bakugrások egymás után, fejjel bele a jelen vagy a jövő falába? Az ugrásvágy olykor fontosabb, mint az ugrásteljesítmény?

Két szaltóorozat van mögöttem: a szellemi kvantumugrások és a lokális cselekvés-vágtatások. Több mint negyven éven keresztül: ugrások a két különböző térben, hogy a teret és az időt legyőzzük. A két tér egyaránt légüres tér, avagy az üresség és az időtlenség megtapasztalása.

Szellemi határátlépések voltak – időrendi sorrendben - a társadalomkritikai szociográfiák, a szociológiai-filozófiai esszék, az új világot kereső reformvárok, a tudás- és tudástársadalom elméletek, végül az egyesített metafizológia, vagy egészelmélet.

Közben és visszatérően közép és hosszú távú stratégiák, Magyarország-alternatívák, tudástársadalom víziók, regionális és kistérségi stratégiák, egységtársadalom jövőképek, tudatfejlesztő társadalom programok.

Csak ugrások egymás után. Így van rendjén. Ugrások az üresség feltöltésére és egyúttal ugrások az ürességen túlra. De hova? Mindig csak a harmadik-negyedik, vagy az ötödik dimenzióba? Ugrás önmagadon és a világon túlra. A teremtés betöltése és új teremtés.

És ez volt a lokális cselekvés-ugrások sorrendje: olvasótáborok, népfőiskolák, falukísérletek, szellemi csoportok, civilegyetemek, térségi modellkísérletek. Majd a lokális térből fejest ugrások a kontinentális tér megszólítására.

A változtathatatlanak mutakozó világmező szisztematikus változtatása alulról. Anélkül, hogy a létező világ generálisan átalakult volna. Minimális bizonyosság arról, hogy valódi áttörések mentek végbe. Vagy csak az számít, hogy lokális ugrás-bemutatókat tartsunk?

Határ. Mindig csak határ és a határ szögesdrót. Az édig. Millió szögesdrót: lefelé és fölfelé, amíg a szem ellát. Nincs megérkezés, de mindig a határ felett. Fönt, fönt! Szögesdrótokból font határ felett lebegő vagy.

Sokakkal együtt és folyton csak egyedül? Hányan és meddig bírták ki, hogy a határok felett veled lebegjenek a magasabb téridő dimenziókban. Csak a legjobbak.

---

² Ez az esszévers elhangzott 2006. július 15-én, szombaton, Nagykovácsiban

Az intézet³ sem akart és akar mást, mint otthont és mozgásteret adni a legjobbaknak, azáltal, hogy szabadságot és identitást kínál, miközben azt sugallja, ugorj, sőt tanulj meg még magasabbra ugrani.

Mindenki nem követhet, ne sírj, maradj csendben. Ha többen követnek, csak azokra figyelj, akik valóban követnek. Ha ilyen szövetséges kevés van, ne szomorkodj. Akkor követnének sokan, ha nem lenne érdemes követni.

Sokan utaztak arra, hogy ugrás közben ezért vagy azért levadásszanak. A szellemi és gyakorlati ugrások véletlenül sem szűntek meg, de mi történt veled belül? Nem volt más lehetőség, mint a külvilág okozta-fokozta félelmeket belül átugrani.

Ez az uralkodó kihívás: nem volt elég kint szüntelenül a határ fölé emelkedni, hanem a határsértések kiváltotta visszacsapásokat is kezelni kellett belső kvantumugrásokkal. Ugrás bent, ugrás kint és fordítva.

Az élet ugyan is gyönyörű, mert minden szenvedés tanítás. Szeresd a félelmet. Ha ez nem lenne, mi maradna? Szeresd a fájdalmat. Ha ez nem maradna, végső esetben semmi lennél.

A legszebb mégis ez volt: a határfeletti pozícióból folyton visszafelé is ugrani. Visszafelé a szögesdrótok felett. Micsoda örültség: csak azért bukfencezel gyakran hátra és lefelé, hogy magadnak és a családnak legyen betevő falatja? Hogy kollégáidnak legyen inni a túlélés csörgedező forrásából?

Nagy mutatvány az, hogy miközben egyik lényeddel ugrasz felfelé, s fent vagy, a másik lényeddel visszalépsz, s robotolsz a teremtett, a szögesdrót alatti világban. Ami munkát a lenti dimenziókban végzel, annak sokszor nincs túl sok értelme. Csak unalma van, ám a haszontalan teremtés-kísérlet inspirál. Sőt a feleslegesség a tökéletesség gyakorlása?

Majdnem mindenki azt hitte és hiszi, hogy majd csak leesel. Ha nem is sokszor, de azért leestél, viszont hogyan maradtál életben? A határ felett halhatatlan vagy? Testedben is láthatatlan és pusztíthatatlan madár van. Kvantumtér feletti lény: szellem és Isten.

Most véget ért a jelen, a múltat teremtő jelen. Térdelj le, tedd szét a kezéd. Belül végleg elhagyod a világot. Nem lenne szabad semmit folytatnod, kivéve az ontoteológiát⁴, vagy a még el sem kezdett és soha nem befejezhető végső Nagy Igét?

A határon túl új világ van, egyrészt az általad teremtett éden, másrészt mások teremtette utópia-sziget. Azért ugrasz ismételen, hogy ez a világ újra és újra átalakuljon, ám ebből nem következik, hogy minden robotolást neked kell ellátni.

Hagyd abba az intézetet. Ha mások nem folytatják, nincs szükség rá. Ha folytatják, add nekik oda a figyelmed. Csak a szellemi-spirituális vezetést vállald.

Hagyd abba a stratégiák készítését. A világ sokkal rosszabb és víziónélkülibb tervekkel is megelégszik. Ha viszont a jobbak megértik és elfogadják programod, tedd ki értük a lelked. És légy azon, hogy kollégáid képesek legyenek jövőálmra.

Hagyd abba a fejlesztéseket. Ne akarj jövővárosokat⁵ és jövő-félszigeteket⁶. Ha nem lesznek olyan szövetségesek, akik felépítik őket, egyelőre nincs szükség a jövő jelenbe csábításába.

---

³ Stratégiakutató Intézet

⁴ Metaelmélet, metafizológia, 2005 (Kiadta Stratégiakutató Intézet)

⁵ Lásd: Zselici Édenkert jövőváros projekt

⁶ Például jövőorientált kistérségek, vagy tudás- és tudatfejlesztő projektek

Ha viszont vannak jövőteremtők, mert vannak, emeld fel őket is a határ fölé, s onnan látható lesz, hogy a virtuális jövővárosok már állnak. És állni fognak az ugarban is.

Ne csak azt hagyd abba, ami nem a Te dolgod, hanem hagyd abba eddigi Magad is. Hagyd el végleg fájó-vágyó lelked, hiúságod-maradékát is. Amíg magad fontosnak tartod, nem lehetsz avatár.

Vagy még mindig olyan gyenge vagy, hogy lelkileg szétfoszlasz, mint a pára, ha nincs melletted sok lélek. Ha így van, álljatok körbe, hogy ne essek le. Mert fent lenni jó. Fent a szögesdrót felett. Veletek és miattatok.

Oszd szét a vagytonod, mert nincs szükséged semmire. Ne akarj új házat, mert nincs menedék. Erős volt a vágyad, hogy elbújhassál, és ne fázzál. Nyugodj meg, Téged is helyesen az örök fagyra ítétek, s csak szeretteid forrósága olvasztja meg körülötted az étet.

Kérd meg hát az alsó világokat, bocsássanak el. Ne akarjanak Tőled folyton lélekörlő eredményt, ne akarjanak mediatizált sikert. Ne akarjanak semmit. Ha már nem akarnak semmit, s Te sem akarsz semmit a világtól, bocsásd el belül a teremtett világot, mint a tegnapot.

Senki nem tudja, hogy milyen világ kellene. Neked feltehetően megmondták, s talán mondják majd később is. Ha tudod a titkot, tolmácsold és ácsold a tetőt, de tudd, hogy nem csak ezért vagy. Ezért amit lehet, hagyjál abba.

Hatvan évesen szabad lettél, beléphetsz az öröm-korszakba. Vagy eddig is az örök mediterránumban éltél? Mindig határ, mindig lebegés, mindig úszás. Az ember persze nem delfin, de ki tudta, hogy égbetörő madár lehet a légüres térben.

Ha mernék, most zokognék. Örömben, mámoromban, hatvan évesen. Hiszen az eredmény megtapasztalható: most kezdődik az élet. Lent és fent. A határ előtt és határ után. Csend és titok. Ének és nyilvánvalóság.

És soha nem voltál egyedül. A határ feletti légüres tér szeretettel van feltöltve. Éva⁷ vállán állsz, bal oldalt Borcsa, jobb oldalt Dorka ölel, és távolból Virág tartja az esernyőt. Értük élsz, belebódulva szüntelen imádatukba.

Ha a karod szárnyként kinyújtod, megérintheted barátaid Arcát. Ha karoddal néhány csapást teszel, le és fel, kiderül, hogy sokan vannak körülötted. Micsoda áldott helyzet ez: mélyen be vagy ágyazva a légtérbe.

A határ fölött így folyton akarhattál valamit. Ugrás közben még ugráltál is. Mindig megváltani akartad a világot, hogy aztán a világ Téged is megváltson. De elég legyen ebből, már ne remélj, s ne keressél földi megváltást; ezt a vágyat engedd ki a kezedből.

A kvantumugrás: ugrás időn és téren át. Neked nincs más dolgod, mint részt venni az ugrásban. A törvényt ismered: az igazság ugrás. A tudat ugrás. Te csak fogadd el az akaratot, a Felső Akaratot.

Marad még egy mostani-holnapi életed. A vágytalan élet. Magaddal ne akarj semmit, ha képes vagy rá. Lelked húzd ki magadból és add át azoknak, akik még nem tudnak lélek nélkül élni. Előtted az önmagadon túli élet, a véget-érhetetlen élet.

Azonosulj teljesen az Abszolútummal. Mert olyan magas az igazi ugrás íve, hogy egységtudatban élsz, teremtőként tenyeredbe emeled a világot, s megcsókolhatod azokat, akiket szeretsz, s akiket ezzel beemelsz az Abszolútumba.

---

⁷ Feleségem V. Csorba Éva, lányaim: Virág, Borbála, Dorottya

Mindent lehet, ha közben naponta földbe is vernek. Most már ez sem számít, mert a földbeverés levegőbeemelés. Ugrás-öszönzés. Amíg még viszont földbeverésként éled meg a külső bántásokat, addig zajosan haldokolsz.

Holott kortalan, törhetetlen, időtlen vagy és leszel.

Ha vállaltad, írd meg az „új bibliát”, és ennek világi könyvét, az egészelméletet. Már készítik Benned, s készítik Neked ismerős és ismeretlen kortársaid.

Még csak az út elején vagy, a végtelen messzire vezet. Nagyon messzire.

Végleg a határon túlra.